

unicef
for every child

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัด สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม

สถาบันวิจัยและพัฒนา
กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
โดยการสนับสนุนจาก
องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNICEF)

คำนำ

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเห็นถึงบทบาทความสำคัญของครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่มีส่วนสำคัญในการดูแลส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาตนเองตามช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสนับสนุนช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนสามารถข้ามผ่านวิกฤตต่าง ๆ ในช่วงชีวิตวัยรุ่นและกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นกรมพินิจฯ จึงได้จัดทำ “โครงการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม” ขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในการแก้ไขและเสริมสร้างความพร้อมของครอบครัวของเด็กและเยาวชน ตลอดจนสัมพันธภาพและการทำหน้าที่ระหว่างเด็ก เยาวชนและครอบครัวให้เป็นไปอย่างราบรื่นขึ้นด้วยการใช้ “ครอบครัวบำบัด” มาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

หลักสูตรครอบครัวบำบัดนี้ยึดหลักตามแนวคิดครอบครัวบำบัดของแซทเทียร์ (Satir) ที่ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในตัวตน จิตใจ และเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ขึ้น หลักสูตรประกอบด้วย 24 หัวข้อ ใช้เวลาในการอบรม 60 ชั่วโมง และมีการใช้แบบประเมินต่าง ๆ มาประกอบการทำครอบครัวบำบัดนี้ด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและครบถ้วนมาใช้ในการวางแผนการทำครอบครัวบำบัด

โครงการนี้สำเร็จได้เป็นอย่างดีด้วยการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNICEF) รวมทั้งผู้บริหารของกรมพินิจฯ ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะทำงาน บุคลากรและเจ้าหน้าที่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ที่ให้การสนับสนุนข้อมูล องค์กรความรู้ และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินโครงการฯ คณะทำงานคาดหวังว่าความรู้ทางด้านครอบครัวบำบัดนี้จะถูกนำไปใช้ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในด้านครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ครอบครัวเด็กและเยาวชนให้สามารถดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข รวมทั้งเด็กและเยาวชนสามารถหลีกเลี่ยงภัยสังคมรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

คณะทำงาน

กุมภาพันธ์ 2567

บทสรุปผู้บริหาร

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNICEF) ได้ดำเนินโครงการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมขึ้น ระหว่างเดือนมิถุนายน 2566 – กุมภาพันธ์ 2567 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการเตรียมความพร้อมครอบครัวของเด็กและเยาวชน และดูแลติดตามสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว จากการดำเนินโครงการดังกล่าวนี้ กรมพินิจฯ ได้หลักสูตรครอบครัวบำบัด 1 หลักสูตร คู่มือการทำครอบครัวบำบัดตามแนวแซทเทียร์ 1 คู่มือ และมีนักสังคมสงเคราะห์ผู้ผ่านการอบรมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน

การดำเนินงานโครงการดังกล่าวประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรมได้แก่ (1) การจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดและคู่มือ (2) การจัดการอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัด และ (3) การประเมินผลหลักสูตรและการอบรม โดยสรุปรายละเอียดได้ดังนี้ กรมพินิจฯ ได้มีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม พร้อมจัดทำคู่มือการทำครอบครัวบำบัดโดยผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอกร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์ของกรมพินิจฯ หลักสูตรประกอบด้วย 24 หัวข้อ จำนวน 60 ชั่วโมง ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรทั้งสิ้น 5 ครั้ง และได้นำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้ในการอบรมให้กับนักสังคมสงเคราะห์จากหน่วยงานนำร่อง จำนวน 20 คน โดยมีระยะเวลาในการอบรมร่วมกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 วัน/60 ชั่วโมง แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 อบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดในรูปแบบประชุมออนไลน์ ระยะเวลา 5 วัน โดยวิทยากรให้ความรู้และกำหนดแบบฝึกหัดให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้หลักสูตรครอบครัวบำบัดที่ได้จากการอบรมไปฝึกปฏิบัติกับเด็ก เยาวชนและครอบครัว พร้อมทั้งทำรายงานผลตามที่โครงการกำหนดส่งวิทยากร มีระยะเวลาดำเนินการ 1 เดือน

ระยะที่ 2 อบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดในรูปแบบพบกัน ระยะเวลา 2 วัน โดยวิทยากรให้ข้อเสนอแนะต่อผลการทำแบบฝึกหัดของผู้เข้าร่วมอบรม และให้ผู้เข้าร่วมอบรมนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปฝึกปฏิบัติกับเด็ก เยาวชนและครอบครัว ในรอบที่ 2 พร้อมทั้งทำรายงานผลตามที่โครงการกำหนด มีระยะเวลาดำเนินการ 2 สัปดาห์

ระยะที่ 3 อบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดในรูปแบบประชุมออนไลน์ ระยะเวลา 3 วัน และสรุปผลสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้และการทำแบบฝึกหัด

ส่วนการประเมินผลหลักสูตรและการอบรมนั้นประกอบด้วยแบบทดสอบก่อน-หลังอบรม (Pre-post test) การประเมินผลการฝึกปฏิบัติ และการประเมินความคิดเห็นต่อหลักสูตรเป็นรายหัวข้อของผู้เข้ารับการอบรม รวมทั้งการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการของคณะทำงานร่วมกับวิทยากรเพื่อประเมินผลโครงการและปรับปรุงหลักสูตรและคู่มือครอบครัวบำบัดฯ ผลการประเมินของผู้เข้ารับการอบรมผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นั่นคือ นักสังคมสงเคราะห์มีคะแนนหลังการอบรม (Post-test) สูงกว่าคะแนนก่อนการอบรม

(Pre-test) และร้อยละ 100 ของผู้เข้ารับการอบรมสอบผ่านโดยมีคะแนนการสอบความรู้และการปฏิบัติ สูงกว่าร้อยละ 80 นอกจากนี้ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อแต่ละหัวข้อของหลักสูตรไปในเชิงบวก และมีความพึงพอใจในระดับมาก อย่างไรก็ตาม ผู้เข้ารับการอบรมและคณะทำงานมีข้อเสนอแนะต่อหลักสูตร คู่มือ และรูปแบบการอบรมด้วยเช่นกัน ซึ่งได้มีการปรับแก้หลักสูตรและคู่มือให้มีความเหมาะสมและชัดเจนขึ้น รวมทั้งได้สรุปข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการอบรมและการขยายผลการดำเนินการได้ ดังนี้ การขยายผล การอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดแก่นักสังคมสงเคราะห์ทุกราย เนื่องจากเป็นความรู้และทักษะที่จำเป็น ต่อการปฏิบัติงานกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว และสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมได้อย่างต่อเนื่องครบถ้วน ทุกระยะของการอบรม โดยรูปแบบของการอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดควรเป็นรูปแบบพบกันในทุกระยะ เพื่อที่ผู้เข้ารับการอบรมจะสามารถเข้าร่วมและทำกิจกรรมกลุ่มย่อยได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งควรมีการกำหนด กลไกหรือวิธีการที่สนับสนุนให้นักสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการอบรมแล้วนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน อย่างต่อเนื่อง เช่น มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนา การปฏิบัติงานด้านครอบครัวบำบัดให้มีมาตรฐานและประสิทธิภาพต่อไป

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปผู้บริหาร	
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ระยะเวลาดำเนินการ	3
ผลผลิต	3
ผลลัพธ์	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม	4
แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับครอบครัว	7
แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับครอบครัวบำบัดแนวเซทเทียร์	10
แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตร	14
แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร	16
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	19
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	20
การเก็บรวบรวมข้อมูล	25
การวิเคราะห์ข้อมูล	25
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
ส่วนที่ 1 หลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงาน ในกระบวนการยุติธรรม	26
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษา	32
บทที่ 5 สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
บทสรุป	45
ข้อเสนอแนะ	47
ปัญหาและอุปสรรคในการอบรม	48

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สรุปการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ระยะที่ 1	52
สรุปการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ระยะที่ 2	69
สรุปการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ระยะที่ 3	78
รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินผลโครงการและปรับปรุงหลักสูตรและคู่มือ ครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม	88

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการดำเนินการด้านการป้องกันการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เพิ่มขึ้นนั้นไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการมีเครื่องมือ วิธีการ และโปรแกรมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่สามารถประเมินและจัดการกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเตรียมพร้อมครอบครัวและผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนในการดูแลและสนับสนุนช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน ซึ่งครอบครัวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกำกับดูแล ให้การชี้แนะ และสนับสนุนช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ การทำหน้าที่ของครอบครัวดังกล่าวนี้เป็นเสมือนภูมิคุ้มกันที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถเผชิญกับอุปสรรคในช่วงเปลี่ยนผ่านของช่วงวัยและสถานการณ์ยากลำบากต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

เป็นที่ทราบกันดีว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่นั้นมีความเปราะบางทางด้านครอบครัวในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างกัน และการทำหน้าที่ของครอบครัวในการกำกับควบคุมพฤติกรรมเด็กและเยาวชน เช่น สัมพันธภาพระหว่างเด็ก เยาวชน และสมาชิกครอบครัวไม่ราบรื่น มีความขัดแย้งภายในครอบครัวสูง ครอบครัวมักใช้วิธีการสื่อสารเชิงลบในการจัดการพฤติกรรมปัญหาของเด็กและเยาวชน เป็นต้น ความเปราะบางเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ในการดูแลและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเติบโตและพัฒนาความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นการที่ครอบครัวมีความเปราะบางในลักษณะนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการดูแลเด็กและเยาวชนที่ออกจากกระบวนการยุติธรรมให้กลับมาดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขและไม่กระทำผิดกฎหมาย

ด้วยปัจจัยด้านครอบครัวมีความสำคัญต่อการป้องกันการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน การช่วยให้สมาชิกครอบครัว เด็ก และเยาวชนมีโอกาสนในการพูดคุยทำความเข้าใจ และยอมรับกันและกัน รวมทั้งร่วมคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันผ่านกระบวนการครอบครัวบำบัด (Family therapy) ที่ดำเนินการโดยนักสังคมสงเคราะห์นั้นเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการทำหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวให้ประสานกลมกลืนไปในทางบวกมากขึ้น โดยนักสังคมสงเคราะห์มีหน้าที่ในการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก เยาวชน และครอบครัวก่อนที่เด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัว รวมทั้งทำหน้าที่ติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังกลับไปใช้ชีวิตในสังคมเป็นเวลา 1 ปี ด้วยภารกิจเช่นนี้ จึงทำให้นักสังคมสงเคราะห์สามารถให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตลอดจนการทำครอบครัวบำบัดแก่เด็ก เยาวชน และครอบครัวได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เด็กและเยาวชนเข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจนกระทั่งกลับไปใช้ชีวิตในสังคม

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเห็นถึงความสำคัญของครอบครัวและการเพิ่มประสิทธิภาพของนักสังคมสงเคราะห์ในการทำงานร่วมกับครอบครัว จึงจัดโครงการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับ

นักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมครอบครัวของเด็กและเยาวชน และดูแลติดตามสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัวด้วยการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม
2. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการเตรียมความพร้อมครอบครัวของเด็กและเยาวชน และดูแลติดตามสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้รับการบำบัด หมายถึง เด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและอยู่ในความดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมถึงครอบครัวของเด็ก/เยาวชน ซึ่งได้รับการประเมินการพิจารณาตามหลักเกณฑ์การใช้บริการครอบครัวบำบัด (จากเครื่องมือ)

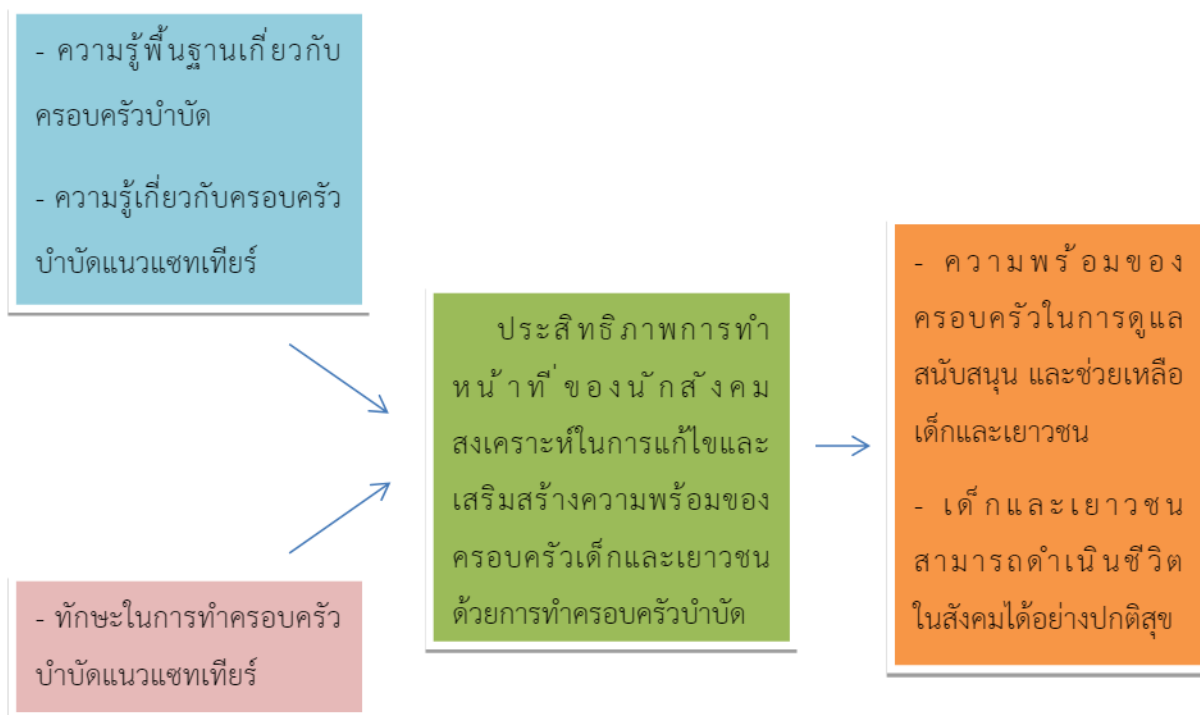
ผู้เข้ารับการอบรม หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน

ครอบครัว หมายถึง ครอบครัวเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางกฎหมาย ทางสายโลหิต ครอบครัวเป็นพันธะสัญญาของคน 2 คนที่ตัดสินใจมีครอบครัวด้วยกัน สร้างรากฐานที่มั่นคงให้แก่สมาชิก โดยแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน ให้ความรัก ความผูกพัน ความดีงามให้แก่กัน และเป็นแหล่งหล่อหลอมขัดเกลา (Socialization) ฝึกทักษะการดูแลตนเองทั้งทางกาย จิตใจ สังคม จิตปัญญา (Spiritual) เพื่อให้สมาชิกในครอบครัว อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (สดใส คัมภีร์พยานันต์, 2566)

ครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์ (Satir) หมายถึง กระบวนการทำจิตบำบัดของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากครอบครัวโดยใช้กระบวนการบำบัดแนวแซทเทียร์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวตนและเกิดพฤติกรรมพึงประสงค์อย่างถาวร มีการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจอย่างเป็นระบบ มีความสุข สงบภายใน และเชื่อมโยงสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (สดใส คัมภีร์พยานันต์, 2566)

รูปแบบการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน หมายถึง รูปแบบการเลี้ยงดู 4 รูปแบบที่มีลักษณะการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันไปของแต่ละครอบครัว ได้แก่ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (Authoritative parenting style) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม (Authoritarian parenting style) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Permissive parenting style) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง (Uninvolved parenting style)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะเวลาดำเนินการ

มิถุนายน 2566 – กุมภาพันธ์ 2567

ผลผลิต (Output)

1. หลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 1 หลักสูตร
2. นักสังคมสงเคราะห์ผ่านการอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 20 คน

ผลลัพธ์ (Outcome)

เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยมีสัมพันธภาพที่ดีและได้รับการดูแลสนับสนุนช่วยเหลือจากครอบครัว

ผลที่คาดว่าจะได้รับ (Impact)

สังคมมีความมั่นคงปลอดภัยจากการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ครอบครัวเป็นโครงสร้างของสังคมและเป็นหน่วยที่สำคัญมากที่จะทำให้สังคมมีคุณภาพ รวมถึงมีหน้าที่ผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคมด้วย การศึกษาโดยนักวิจัยจาก Murdoch Children's Research Institute พบว่าเด็ก 1 ใน 3 คน จากการศึกษา มีประสบการณ์พบเจอการใช้ความรุนแรงระหว่างผู้ปกครอง ในช่วงเวลา ก่อนที่เด็กจะอายุครบสิบปี และเด็กเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะได้รับการวินิจฉัยว่ามีอาการป่วยทางจิต และ/หรือ มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่ไม่ใช้ความรุนแรงสองถึงสามเท่า ความรุนแรงในระหว่างผู้ปกครองไม่เพียงส่งผลต่อสุขภาพจิตของเด็กเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อสุขภาพกาย และพัฒนาการด้วย เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมส่วนมากมีปัญหาด้านครอบครัว เช่น ครอบครัวแตกแยก มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างคนใน ครอบครัวที่ทำให้เกิดปัญหาเรื่องพฤติกรรมของเด็กตามมา เช่น การใช้ความรุนแรง พฤติกรรมก้าวร้าว ทำผิด กฎระเบียบของสังคม จนกระทั่งการกระทำผิดกฎหมาย เป็นต้น (SDG MOVE.com, 2021)

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีภารกิจในการทำงานร่วมกับเด็กและเยาวชนที่มีการกระทำผิด จึงเห็นความสำคัญของการเพิ่มประสิทธิภาพของนักสังคมสงเคราะห์ในการทำงานร่วมกับครอบครัว เนื่องจาก นักสังคมสงเคราะห์ถือเป็นนักวิชาชีพที่สำคัญในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเนื่องจาก มีภาระงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง จึงเกิดโครงการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกับครอบครัวของเด็กและเยาวชน

การศึกษาวิจัย “โครงการครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม” ได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม
2. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับครอบครัว
3. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับครอบครัวบำบัดแนวสหวิชาชีพ
4. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตร
5. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร

1. แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม

หัวข้อนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของนักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม 5 หัวข้อ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม

บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม เริ่มต้นมาจากแนวคิดและประวัติ ของงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา ตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ในประเทศ อเมริกามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมาตั้งแต่ช่วงก่อนปี ค.ศ.1970 จากคำจำกัดความตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ในประเทศอเมริกา (Forensic Social Work) โดย National

Organization of Forensic Social Work ได้กำหนดนิยามว่านักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมนั้น เป็นหนึ่งในนักสังคมสงเคราะห์ที่มีการปฏิบัติงานเฉพาะทาง โดยมีขอบข่ายการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง กับกฎหมาย และระบบงานของกระบวนการยุติธรรม (The National Organization of Forensic Social Work, 2008) ภาระหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพในกระบวนการยุติธรรมครอบคลุมถึงการปฏิบัติงาน สังคมสงเคราะห์คลินิกและจิตเวชศาสตร์สำหรับผู้ที่มีความผิดปกติเบี่ยงเบนหรือผู้ที่มีความผิดปกติอาชญากรรม ในลักษณะของการบำบัด การฟื้นฟู และการประเมินผล โดยนักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม ได้มีการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ 2 ส่วนสำคัญ คือ (1) การให้บริการแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ของอาชญากรรม และ/หรือ กระบวนการยุติธรรม และ (2) การให้บริการแก่ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน และผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการให้บริการแก่ครอบครัวของผู้กระทำผิดอีกด้วย (เสาวธาร โพธิ์กลัด, 2563)

แนวคิดและประวัติของงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย

เสาวธาร โพธิ์กลัด (2563) ได้ศึกษาลักษณะงานของนักสังคมสงเคราะห์ในไทย พบว่าอิทธิพลมาจาก สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องการลงโทษสู่แนวคิดของการบำบัดและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำผิด ภาระหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยในยุคแรกเริ่มจึงถูกกำหนด ให้มีหน้าที่หลัก คือ การช่วยเหลือสนับสนุนและปกป้องสิทธิของผู้ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งผู้ที่ตกเป็นเหยื่อและผู้ที่ถูกกระทำผิด นอกจากนี้ นักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมของไทยยังมีหน้าที่ จัดโปรแกรมการบำบัดพฤติกรรม จัดหาบริการ และสวัสดิการทางสังคมให้แก่ผู้ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทางอาญาและครอบครัวอีกด้วย งานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมีจุดเริ่มต้น ที่ชัดเจนโดยมีลักษณะเป็นกองงานในกรมราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวงยุติธรรม และมีการทำงานตำแหน่ง นักสังคมสงเคราะห์เมื่อปี พ.ศ. 2531 ซึ่งกองงานสังคมสงเคราะห์ในกรมราชทัณฑ์มีการกิจหลักในการจัดหา สวัสดิการให้กับผู้ต้องขังระหว่างถูกควบคุมในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ จากโปรแกรมบำบัดเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขัง และสร้างเครือข่ายกับภาคประชาสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมความพร้อมทั้งผู้ต้องขังและชุมชนก่อนที่จะมีการปล่อยตัวเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ (กองงานสังคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์, 2560; เสาวคนธ์ และคณะ, 2560) นอกจากนี้ งานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยยังเป็นส่วนหนึ่งของงานฝึกวิชาชีพ เด็กและเยาวชนภายใต้การดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน (กระทรวงยุติธรรม, 2560)

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงานตำแหน่งงานนักสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยโดยสำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน 2551; สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน, 2554ก) กำหนดการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ ตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 พบว่าตำแหน่งงานสังคมสงเคราะห์นั้น จัดอยู่ในประเภท สายงานวิชาการ กลุ่มอาชีพการศึกษา ศิลปะ สังคม และการพัฒนาชุมชน โดยสายงานสังคมสงเคราะห์นี้ ครอบคลุมตำแหน่งต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการสงเคราะห์ ผู้ที่มีปัญหาสังคม เช่น เด็ก วัยรุ่น คนชรา คนขอทาน โสเภณี ผู้ต้องขัง ผู้ป่วย คนพิการทุพพลภาพ

และประชาชนทั่วไป ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองและครอบครัว หรือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ในกรณีต่าง ๆ อันจะมีผลกระทบกระเทือนต่อสังคมโดยรวม โดยพิจารณาปัญหาและให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือตามหลักการ สังคมสงเคราะห์และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง (เสาวธาร โพธิ์กลัด, 2563)

การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม

การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยว่ามี 3 หน่วยงาน ได้แก่ (1) นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานภายใต้หน่วยงานในสังกัดกรมราชทัณฑ์ (2) นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานภายใต้หน่วยงานในกรมคุมประพฤติ และ (3) นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานภายใต้หน่วยงานในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีกรอบการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการปฏิบัติงาน (2) ด้านการวางแผน (3) ด้านการประสานงาน และ (4) ด้านการบริการ เช่นเดียวกับนักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานในกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติ แต่ลักษณะกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในหน่วยงานภายใต้สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะมีความแตกต่างจากการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่ (เสาวธาร โพธิ์กลัด, 2563)

อารีรัตน์ อติชัยเดชชินทร์ (2560) ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ในหน่วยงานภายใต้สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่ามีหน้าที่หลัก คือ ผู้ที่ทำการศึกษารวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด หรือเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง ทั้งทางด้านครอบครัว สังคม สภาพแวดล้อม ลักษณะรูปแบบการดำเนินชีวิต การมีพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้วิเคราะห์และจำแนกประเภท รวมถึงวางแผนการให้การบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ตลอดจนครอบครัวของเด็กและเยาวชนนั้นอย่างเหมาะสม โดยเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินการดังกล่าว คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทัศนคติ และเตรียมความพร้อมของเด็ก เยาวชนและครอบครัว ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม นอกจากนี้ นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานภายใต้สังกัดกรมพินิจฯ ต้องมีการดำเนินงานด้านการประสานความร่วมมือกับบุคคลและองค์กรเครือข่ายทางภาครัฐและเอกชน ตลอดจนภาคประชาสังคม เพื่อระดมทรัพยากรในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน การพัฒนางานด้านการยุติธรรมสมานฉันท์ เช่น การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนที่มีผู้เสียหาย เพื่อลดจำนวนเด็กและเยาวชนที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทั้งก่อนและหลังคำพิพากษา นอกจากนี้ยังต้องมีการติดตามและการให้บริการทางสังคมสงเคราะห์ภายหลังการปล่อยตัว เพื่อให้ความช่วยเหลือตามสภาพปัญหาและความจำเป็นรวมถึงการปฏิบัติงานด้านการป้องกันการกระทำความผิด ทั้งการกระทำผิดครั้งแรกและการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานในเชิงรุกโดยการสร้างความร่วมมือและให้ความรู้แก่ชุมชนและครอบครัว (เสาวธาร โพธิ์กลัด, 2563)

นักสังคมสงเคราะห์ในการทำงานกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว

ปัจจุบันนโยบายของรัฐต่อการลดการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มเด็กและเยาวชนพบว่าการลดการกระทำผิดซ้ำถือเป็นเป้าหมายหลักอย่างหนึ่ง จากรายงานยุทธศาสตร์กระบวนการยุติธรรมระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มียุทธศาสตร์เรื่องการสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคมโดยมีเป้าหมายหลักคือ (1) ลดการกระทำผิดซ้ำ

ของผู้กระทำผิด (2) ผู้ควรโทษผ่านการแก้ไขฟื้นฟู มีการศึกษา มีงานทำ มีรายได้ พึ่งตนเองได้ (3) ลดจำนวนอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและเยาวชน โดยมีกลยุทธ์ 3 อย่าง คือ (1) ยกระดับการควบคุมดูแลและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดตามมาตรฐานสากล (2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยการเปลี่ยนแปลงให้เป็นพลัง และ (3) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม หน่วยงานหลักของรัฐที่ดูแลด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด คือ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีภารกิจหลักในการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้เยาว์ตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งของศาล และการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม (อารีรัตน์ อติชัยเดชชรินทร์, 2560)

คณิงิจ วิหคมาตย์ (2552) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมองตนเองในภาวะคืนสู่ครอบครัวและสังคมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน” พบว่าการมองตนเองของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีความเชื่อมโยงกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ครอบครัว เพื่อน ชุมชน แหล่งที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมภายในตัวตน ได้แก่ ความรู้สึก การรับรู้ การให้ความหมายและการตีความ การเห็นคุณค่าในตัวเอง มีผลต่อการมองตนเองและการดำเนินพฤติกรรมทั้งในทางดีหรือไม่ดี ซึ่งภายหลังการปล่อยตัวเยาวชนจะกลับไปเริ่มต้นในครอบครัว ซึ่งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีอยู่เดิมและจะพยายามเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้นตามที่สังคมคาดหวัง (อารีรัตน์ อติชัยเดชชรินทร์, 2560)

ครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการป้องกันและลดการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน ช่วยให้เด็กและเยาวชนมีความมั่นคงทางจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึก ไม่มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนหรือเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย กระบวนการครอบครัวบำบัด (Family therapy) สามารถช่วยให้ครอบครัวเกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในกระบวนการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์กับครอบครัวของเด็กและเยาวชนได้ เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

2. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับครอบครัว

ความหมายและบทบาทหน้าที่ของครอบครัว

พฤติกรรมและการกระทำต่าง ๆ ที่ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อาจมีสาเหตุหนึ่งมาจากสัมพันธภาพภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นด้านการอบรมเลี้ยงดู การดูแลเอาใจใส่ หรือการมีเวลาให้แก่สมาชิกในครอบครัวด้วยกัน เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ใกล้ชิดกับมนุษย์เรามาตั้งแต่เกิดมา เป็นจุดเริ่มต้นในการวางพื้นฐานในทุก ๆ ด้านของมนุษย์ เป็นแหล่งให้ความรัก ความผูกพัน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ครอบครัวไม่ได้หมายถึงเพียงแค่พ่อแม่ผู้ให้กำเนิดเราเท่านั้น จากการศึกษาความหมายของครอบครัว มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า ครอบครัว คือ สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายรวมถึงลูกด้วย

UN Statistics Division (2021, อ้างถึงใน รศรินทร์ เกรย์ และวรรณิ หุตะแพทย์, 2564, น.23) ให้คำนิยามครอบครัวไว้ว่า ครอบครัว คือ กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันเกี่ยวข้องกันทางสายโลหิต หรือโดยการรับเป็นบุตรบุญธรรม หรือโดยการสมรส ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประกอบด้วย คู่สมรส บุตร พ่อแม่ และพี่น้องเป็นหลัก

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาครอบครัว พ.ศ. 2560 – 2564, 2562) ได้ให้ความหมายว่า ครอบครัว คือ บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่ใช้ชีวิตร่วมกัน โดยมีความผูกพันทางสายโลหิต ทางกฎหมาย ทางจิตใจ หรือทางสังคม ซึ่งสมาชิกในครอบครัวต่างมีบทบาทหน้าที่ต่อกัน และมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน

The United States Bureau of the Census (1988, อ้างถึงใน สุรัตน์ อ่อนรักษ์, 2551, น.8) ได้นิยามไว้ว่า ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยการเกิด การแต่งงาน หรือการรับเป็นบุตรบุญธรรม และอาศัยอยู่ร่วมกัน

จากความหมายต่าง ๆ สรุปได้ว่าครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันและมีความเกี่ยวข้องผูกพันกัน อาจเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกันทางสายโลหิต หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกันทางกฎหมาย เช่น คู่สมรส หรือครอบครัวบุญธรรมก็ได้

บทบาทของครอบครัว

การที่คนเราจะมามีบทบาทอย่างไร มักจะขึ้นอยู่กับสถานภาพหรือตำแหน่งของบุคคลนั้น ๆ เช่น ผู้ที่มีสถานภาพเป็นบิดามารดา ก็จะมีบทบาทที่แน่นอนในการเป็นหัวหน้าครอบครัว ต้องทำหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัวและมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดูแลเอาใจใส่ ให้การอบรมสั่งสอน ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตร รวมทั้งเป็นแบบอย่างในการหล่อหลอมพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งหากแต่ละคนไม่ทำตามบทบาทของตนเอง อาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้ โดยเฉพาะบทบาทในสถาบันเริ่มแรกอย่างครอบครัว

จตุพร บานชื่น (อ้างถึงใน ปุณยวัจน์ ไตรจุฑากาญจน์, 2559, น.19) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสังคมแรก ที่มนุษย์ได้รู้จัก เป็นสังคมที่พ่อแม่และลูกได้ใกล้ชิดสัมพันธ์และเรียนรู้จากกันและกัน เมื่อรวมกันหลาย ๆ ครอบครัว ก็จะเกิดเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้น

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2540) ได้อธิบายหน้าที่ของครอบครัวไว้ ดังนี้

1. หน้าที่ด้านเศรษฐกิจ ที่จะต้องรับผิดชอบในเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัว ช่วยกันทำมาหากิน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. หน้าที่ในการให้การศึกษา ในสมัยก่อนมารดาสอนการบ้านให้บุตร สอนให้อ่านให้เรียน แต่ทุกวันนี้บุตรใช้เวลาในโรงเรียนเพื่อในการเรียนมากกว่าอยู่บ้าน แต่ครอบครัวก็ยังเป็นตัวแทนวัฒนธรรมที่จะถ่ายทอดขนบธรรมเนียมและประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และกิจกรรมที่จะเรียนได้ในบ้าน ซึ่งหาเรียนจากที่อื่นไม่ได้
3. หน้าที่ในการปกป้องสวัสดิภาพ เป็นหน้าที่ที่สำคัญของครอบครัวที่ไม่ควรละเลย การสร้างสวัสดิภาพของครอบครัวนั้นอาจอาศัยจากสถาบันอื่น ๆ ในสังคมเข้าช่วยในการสร้างสวัสดิภาพให้เกิดขึ้นในครอบครัวได้ เช่น ด้านความปลอดภัยจะอาศัยตำรวจ ด้านสุขภาพอาศัยบุคลากรทางการแพทย์ เป็นต้น
4. หน้าที่ในการสันติภาพ การทำกิจกรรมสันติภาพร่วมกันภายในครอบครัวจะทำให้สัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวดีขึ้น

5. หน้าที่ทางศาสนา ครอบครัวควรช่วยให้มีพื้นฐานความเชื่อทางศาสนา ศีลธรรม และความเชื่อพื้นฐานต่าง ๆ

6. หน้าที่ในการให้ความรัก การอุ้มชูแสดงความรักจะทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นมั่นคงปลอดภัย การดูแลด้วยความรักความใกล้ชิดของบิดามารดาจะช่วยให้เด็กมีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกภายนอกได้

7. หน้าที่ทางชีววิทยาของครอบครัว ครอบครัวมีหน้าที่ในการวางแผนครอบครัวและให้กำเนิดบุตร เพื่อให้มนุษย์สามารถสืบพันธุ์ต่อไปได้

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์ (2539, อ้างถึงใน พยैया ศรีแสงทอง, 2541, น.32) กล่าวว่า หลายประเทศใช้สถาบันครอบครัวในการป้องกันปัญหาสังคมและการพัฒนาสังคม แต่สิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งคือครอบครัวที่มีคุณภาพ ซึ่งควรประกอบไปด้วย

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว มีความพึงพอใจและเห็นคุณค่าของกันและกัน สิ่งนี้จะทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงและอบอุ่น รวมทั้งหล่อหลอมให้สมาชิกในครอบครัวมีทัศนคติที่ดีด้วย
2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน
3. การมีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน ทำให้มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต
4. มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี มีเวลาพูดคุยและรับฟังกันอยู่เสมอ
5. การมีศรัทธาต่อศาสนา มีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน
6. การมีความสามารถในการจัดการกับวิกฤติปัญหาในครอบครัวได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสภาวะยากลำบาก จะทำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถไว้วางใจกัน และร่วมกันคลี่คลายปัญหาได้ในที่สุด

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ครอบครัวโดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันและมีบทบาทต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน ครอบครัวเป็นสถาบันที่หล่อหลอมให้มนุษย์มีความเชื่อ ทัศนคติ การประพฤติปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมด้วย ครอบครัวจึงมีบทบาทและอิทธิพลอย่างยิ่งต่อคนทุกคน และการมีครอบครัวที่มีคุณภาพจึงจำเป็นต่อสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว

สัมพันธภาพในครอบครัวมีหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นสัมพันธภาพระหว่างสามีภรรยา ระหว่างพ่อแม่และลูก ระหว่างพี่น้อง หรือระหว่างสมาชิกในครอบครัว การสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

สัมพันธภาพที่ดีของครอบครัวจะเกิดขึ้นได้จากปัจจัยพื้นฐาน (ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2542) ดังนี้

1. ชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว
2. มีเวลาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมรวมกัน
3. มีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน
4. มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างดี
5. มีศรัทธาต่อศาสนา จะช่วยให้มีสติ อดทน ให้อภัย ระวังความโกรธ และช่วยเหลือสังคม
6. มีสมรรถนะในการจัดการกับวิกฤตการณ์ของครอบครัวได้ดี

สมพร สุทัศน์ (2546) กล่าวว่า ครอบครัวควรยึดหลักการปฏิบัติหน้าที่ต่อกันและกัน และหลักคุณธรรมเป็นหลักสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างพ่อ แม่ ลูก กล่าวคือ การที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูก โดยมีลักษณะพฤติกรรมการดูแลรับผิดชอบ ดังนี้

1. ทำหน้าที่ของพ่อแม่ให้สมบูรณ์ เช่น เลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโต ให้การศึกษาตามกำลังความสามารถ
2. ตอบสนองความต้องการตามพัฒนาการของลูก เช่น การเลี้ยงดูลูกในช่วงวัยรุ่น ต้องเปิดโอกาสให้ลูกได้ตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองบ้าง เพราะเป็นวัยที่ต้องการอิสระมากขึ้น
3. ให้ความรัก ความเมตตา ไม่ใช่หวาดหวั่น
4. เมื่อลูกทำผิดพลาดควรลงโทษด้วยเหตุผล และควรให้อภัยหากลูกทำผิดเพียงเล็กน้อย
5. ให้ความยุติธรรมในการดูแลลูก รักลูกอย่างเท่าเทียมกัน
6. ใช้ประชาธิปไตยในการอบรมเลี้ยงดูลูก เช่น ยอมรับในความคิดเห็นของลูก

โดยสรุปแล้ว การเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวสามารถทำได้ด้วยการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนเอง สมาชิกในครอบครัวมีการสื่อสารระหว่างกันเป็นประจำ รวมทั้งการหาเวลาว่างมาทำกิจกรรมร่วมกัน ก็จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวได้ ซึ่งจะนำมาซึ่งความรักและความผูกพันที่ช่วยให้บรรยากาศภายในครอบครัวเต็มไปด้วยความอบอุ่น

ความหมายและความสำคัญของครอบครัวบำบัด

ครอบครัวบำบัด คือ การบำบัดภายในจิตใจของบุคคลในครอบครัว เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีคุณค่าต่อตนเอง มีแนวทางแก้ไขปัญหามีความรับผิดชอบและมีความผสมกลมกลืนภายในตนเอง จนเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างถาวร (สไตน์ คัมพรีพอนันต์, 2553)

ครอบครัวบำบัด เป็นรูปแบบหนึ่งของการทำจิตบำบัดที่ยึดระบบครอบครัวเป็นสำคัญ โดยมีจุดมุ่งหมายในการนำสมาชิกครอบครัวมาบำบัดเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงบทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวให้ดีขึ้น ครอบครัวบำบัดจึงทำให้คนในครอบครัวมีความสุข เข้าใจ ยอมรับความเป็นจริงของกันและกันได้มากขึ้น และต่างปรับตัวเข้าหากัน ทั้งนี้เนื่องมาจากครอบครัวคือกลุ่มคนที่เป็นหน่วยเล็กที่สุดในสังคมของมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการวางพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ของวิถีชีวิตมนุษย์ ทั้งความรู้สึกนึกคิด การมองโลก การมองตนเอง และการพัฒนาบุคลิกภาพ และส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมา ครอบครัวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต การเจ็บป่วยทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์จึงอาจเกิดขึ้นเพราะครอบครัวเช่นกัน ผลการศึกษาวิจัยจำนวนมากพบว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการเจ็บป่วยทางจิตใจ โรคทางจิตเวชส่วนหนึ่งมาจากสาเหตุทางพันธุกรรม แต่สาเหตุอีกส่วนหนึ่งมาจากครอบครัวที่ไม่มีคุณภาพ การทำครอบครัวบำบัดจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมของครอบครัวให้บุคคลสามารถเติบโตและงอกงามได้เต็มศักยภาพ (อุมาพร ตรังสมบัติ, 2559)

3. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับครอบครัวบำบัดแนวแซทเทอร์

การรักษาทางจิตโดยใช้ Satir model นั้นถูกพัฒนาขึ้นโดย Virginia Satir ซึ่งเป็นชาวอเมริกันและมีช่วงชีวิตอยู่ใน ค.ศ 1916 ถึง ค.ศ 1988 Virginia Satir เป็นคนมีความฉลาดหลักแหลมและมีพรสวรรค์มากในการรักษาผู้ป่วยให้หายหรือดีขึ้นอย่างรวดเร็วมากกว่าวิธีการเดิม คนทั่วไปมักคิดว่าเรามีความสามารถ

เฉพาะตัว แต่ต่อมาพบว่า Virginia Satir มีหลักเกณฑ์ที่ดีและสามารถถ่ายทอดให้คนอื่นได้ เพื่อช่วยเหลือและรักษาผู้อื่นได้อย่างเร็วและลึกซึ้ง Satir model เผยแพร่เข้ามาในเมืองไทยครั้งแรกเมื่อลูกศิษย์ของเขา มาที่เมืองไทยประมาณ พ.ศ. 2540 หรือก่อนหน้านี้นี้ แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก จนกระทั่ง พ.ศ. 2543 Dr. John Banmen เข้ามาสอน Satir model ให้บุคลากรของกระทรวงสาธารณสุข (พญ.นงพงา ลิ่มสุวรรณ, รศ.พญ.นวนันท์ ปิยะวัฒน์กุล และรศ.พญ.สุวรรณา อรุณพงศ์ไพศาล, 2550)

วิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์เพียงวิธีการใดวิธีการหนึ่งยังไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กหรือปัญหาในครอบครัว วิธีการปฏิบัติงานผ่านระบบครอบครัวจึงมีความสำคัญและจำเป็นที่จะอาศัยการแสดงออกซึ่งบทบาทระหว่างกันของสมาชิกในครอบครัวให้เข้ามามีพื้นที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผ่านสถานการณ์วิกฤตที่กำลังเผชิญ และจากคำว่า Intervention ซึ่งมีความหมายรวมถึงการที่นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติงานโดยตรงกับครอบครัวจะมีบทบาทเข้ามาแทรกแซงระบบครอบครัว โดยมีเป้าหมายของการแทรกแซง 2 ประการคือ (1) เพื่อให้การสนับสนุนโดยตรงให้ระบบครอบครัวสามารถก้าวผ่านปัญหาที่กำลังเผชิญ และ (2) เพื่อช่วยเหลือระบบครอบครัวให้สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยสมาชิกของครอบครัวเอง (สุทธิชัย เพ็ชรศรี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพรรณ ศรีมีชัย และฉันทนา เลอ มูแอลลิก, 2562)

รูปแบบครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์ถือเป็นอีกหนึ่งรูปแบบการบำบัดภายในจิตใจของบุคคลที่จะช่วยลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยการทำครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์นั้น จะช่วยพัฒนาสมาชิกในครอบครัวให้สามารถสื่อสารระหว่างกันได้ดีขึ้น ลดความทุกข์ภายในจิตใจ และตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัวจนนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในครอบครัวให้สามารถทำหน้าที่ได้ตามปกติ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพลังจากภายในตัวตน สมาชิกในครอบครัวลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวลงได้ (สุทธิชัย เพ็ชรศรี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพรรณ ศรีมีชัย และฉันทนา เลอ มูแอลลิก, 2562) และในกระบวนการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ กรมพินิจฯ นั้น มีการทำงานร่วมกับครอบครัวของเด็กและเยาวชนซึ่งสามารถนำการทำครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์ไปเป็นเครื่องมือในการทำงานได้

แนวคิด ทฤษฎี การศึกษาตามแนวคิดของแซทเทียร์

Virginia Satir ให้ความสำคัญกับเรื่องอารมณ์และความรู้สึก การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของการอยู่กับปัจจุบัน เนื่องจากมีมุมมองว่าอดีตไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ สิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ คือ ผลกระทบของเหตุการณ์ที่มีต่อตัวเราเท่านั้น เน้นในเรื่องการตระหนักรู้ การเติบโตและความภาคภูมิใจในตนเอง โดยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในตนเอง สามารถเติบโตได้อย่างสมบูรณ์รวมทั้งค้นหาแก้ไขข้อผิดพลาด สร้างเอกลักษณ์ สร้างความนับถือตนเอง เพื่อให้คุณค่าในตนเองได้และมีความพยายามที่จะพัฒนาตนเองให้เติบโต (กัญฐรัตน์ เหลืองอ่อน, 2563)

วิธีการบำบัดแบบแซทเทียร์

วิธีการบำบัดแบบแซทเทียร์ มีองค์ประกอบ 5 อย่าง (นงพงา ลิ่มสุวรรณ และคณะ อ้างถึงใน วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 2550, น.6) คือ

1. Therapist's use of self การใช้ตัวตนของผู้บำบัด คือ การที่ผู้บำบัดมีความสอดคล้องกลมกลืน ในขณะที่บำบัดมีจิตใจจดจ่ออยู่กับการช่วยเหลือผู้รับการบำบัดอย่างเต็มที่

2. Systemic บำบัดอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการบำบัดที่เป็นระบบ สำรวจถึงผลกระทบซึ่งกันและกัน แต่ละระดับของ Iceberg และผลกระทบในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วย
3. Change focused เน้นที่การเปลี่ยนแปลงจากภาวะที่เป็นอยู่
4. Positive directional มีทิศทางบวก มีเป้าหมายของการบำบัดที่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น
5. Experiential เกิดประสบการณ์การบำบัดที่ได้ผลและมีการเปลี่ยนแปลงแบบ Transformation จะต้องเป็นการบำบัดที่เข้าถึงประสบการณ์ภายในของผู้ป่วย โดยผู้รับการบำบัดต้องสัมผัสและทำการเปลี่ยนแปลง ประสบการณ์

อีกทั้งได้ทำการสรุปว่าการบำบัดแต่ละครั้ง อาจแบ่งขั้นตอนได้ 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. Therapist prepare self ผู้บำบัดเตรียมตัวเองให้พร้อมก่อนจะพบผู้รับการบำบัด เพื่อให้มีความหนักแน่น มีสมาธิ สอดคล้องกลมกลืน และพร้อมจะอยู่กับผู้รับการบำบัดได้เต็มที่ขณะทำการบำบัด
 2. Make contact เริ่มสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับผู้รับการบำบัดและดำรงความเชื่อมโยงนี้ตลอดการบำบัด
 3. Problem รับฟังปัญหาและประสบการณ์ของผู้รับการบำบัด ค้นหาว่าปัญหานั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร
 4. Explore impact ประเมินว่าปัญหานั้น ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบต่จิตใจหรือ Iceberg ในระดับต่าง ๆ อย่างไรบ้าง
 5. Set goal(s) ช่วยให้ผู้รับการบำบัดตั้งเป้าหมายสำหรับการเปลี่ยนแปลง
 6. Commitment ทำให้ผู้รับการบำบัดมีการตกลงปลงใจ มุ่งมั่นตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง และทำให้ตนเองดีขึ้น
 7. Change ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ ของจิตใจโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ
 8. Anchoring การตอกย้ำการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้บำบัดทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นในการบำบัดให้กับผู้รับการบำบัด โดยเน้นการตกลงปลงใจและการเปลี่ยนแปลงที่สำเร็จไปว่ามีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง
 9. Homework ให้การบ้านเพื่อตอกย้ำการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้รับการบำบัดในการที่จะทำให้ตนเองหรือสิ่งต่าง ๆ ดีขึ้น นอกชั่วโมงการบำบัด
 10. Closure ยุติการรักษา และอาจนัดหมายการรักษาครั้งต่อไป
- ทั้งนี้ในการบำบัดอาจไม่ได้เรียงลำดับตามขั้นตอน อาจมีการปรับเปลี่ยนหรือทำซ้ำในแต่ละขั้นตอนก็ได้

ครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์

ครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์ หมายถึง การให้บริการครอบครัวบำบัดที่อยู่บนฐานแนวคิดจิตบำบัดแนวแซทเทียร์ที่จะสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน (Intra psychic) เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึก (Feeling) และการเปลี่ยนแปลงด้านการรับรู้และมุมมองที่มีต่อความรุนแรง (Perception) เป็นต้น โดยใช้การประเมินผลทางกายด้วยเครื่องวัดความดันอัตโนมัติ แบบประเมินทางจิต และแบบประเมินครอบครัวเป็นวิธีวัดผลและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์ ในแต่ละครั้ง ครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์มีความสำคัญในการศึกษาความในใจของเด็ก เยาวชน และผู้ปกครอง ซึ่งการที่นักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานโดยตรงกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว สามารถรับรู้ความในใจ

หรือพฤติกรรมภายในของเด็ก เยาวชน และครอบครัว จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจต่อคุณค่าความดี ของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวของทุกฝ่าย เช่น ในกรณีที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงกับบุตร แท้จริงแล้วคุณค่าภายในของผู้ปกครอง อาจมีความรัก ความหวังดีต่อบุตร เพียงแต่การหล่อหลอม ของประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มานั้น เป็นผลให้ผู้ปกครองไม่ทราบแนวทางการเลี้ยงดูรูปแบบอื่นนอกจาก พฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ประกอบกับปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงของสังคมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิด ความทุกข์ภายในใจ เช่น เกิดภาวะเครียด วิตกกังวล ขาดความมั่นใจ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอก เช่น พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงต่อกัน อันเป็นผลให้ครอบครัวไม่อยู่ในภาวะสมดุลหรือไม่สามารถกระทำ หน้าที่ตามบทบาทที่ควรเป็นได้ การบำบัดแนวแซทเทียร์จะส่งผลให้ผู้รับการบำบัดมีความรู้สึกสบายใจ โล่งใจ เห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น รวมถึงมองเห็นศักยภาพในตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวเปิดใจ รับฟังกันมากขึ้น (สุทธิชัย เพ็ชรศรี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพรรณ ศรีมิชัย และฉันทนา เลอ มูแอลลิค, 2562)

เป้าหมายของครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์

การตั้งเป้าหมายในกระบวนการบำบัดแนวแซทเทียร์เป็นการตั้งเป้าหมายร่วมกัน ระหว่างผู้บำบัด และผู้รับการบำบัด เป็นเป้าหมายที่อยู่ในปัจจุบันและมีความหวังเพื่ออนาคต จิตบำบัดแนวแซทเทียร์ ให้ความสำคัญกับเป้าหมายของการบำบัดอย่างมาก การบำบัดในแต่ละครั้งถ้าขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ย่อมไม่เกิดการบำบัดหรือการเปลี่ยนแปลงของจิตใจ โดยเป้าหมายของจิตบำบัดแนวแซทเทียร์ มี 3 ชนิด (นงพงา ลิ้มสุวรรณ และคณะ, อ้างถึงใน วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 2555, น.253-254) ดังนี้

1. Iceberg goal หรือ Specific goal หรือ Personal goal คือ เป้าหมายจำเพาะของการบำบัด ครั้งนั้น ๆ โดยต้องสำรวจจากผู้รับการบำบัดว่าในเวลาที่เขาต้องการให้ตัวเองเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร หลังการบำบัดครั้งนี้ ส่วนใหญ่เขาต้องการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก เช่น อยากเลิกรู้สึกผิด อยากรู้สึกไม่รังเกียจ อยากรู้สึกไม่เครียด ซึ่งเป้าหมายในระดับความรู้สึกนั้นยอมรับได้ เพราะยังอยู่ใน Iceberg หรืออยู่ที่ ตัวผู้รับการบำบัด ทำให้เขาต้องเปลี่ยนแปลงที่ตนเองและมีความเป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงได้ ส่วนเป้าหมาย ที่ผู้รับการบำบัดอีกจำนวนมากเข้าใจว่าเป็นเป้าหมาย คือ การพยายามจะไปเปลี่ยนแปลงผู้อื่นหรือสิ่งอื่น ที่อยู่ภายนอกตัวของเขา ซึ่งไม่มีความเป็นไปได้และไม่สามารถไปบังคับ ควบคุมคนอื่น หรือสิ่งอื่นให้เป็นไปได้ตั้งใจ เป้าหมายเหล่านี้อยู่นอก Iceberg จึงไม่เป็น Iceberg goals ตาม Satir model

2. Meta goals เป็นเป้าหมายสำคัญในทุกครั้งของการบำบัด โดยผู้บำบัดต้องเป็นผู้รู้เองว่าต้องช่วย ผู้รับการบำบัดให้ไปถึงเป้าหมายนี้ โดยอาจไปได้ทีละมาก น้อย ช้า หรือเร็ว แต่อย่างไรก็ต้องมุ่งสู่เป้าหมายนี้ โดย Meta goals ประกอบด้วย 4 ข้อ คือ

- 2.1 Better self-esteem มีคุณค่าในตนเองมากขึ้น
- 2.2 Better choice maker สามารถตัดสินใจเลือกได้ดีขึ้น
- 2.3 More responsible สามารถรับผิดชอบต่อทุกข์และสุขของตัวเองได้มากขึ้น
- 2.4 More congruence มีความสอดคล้องกลมกลืนมากขึ้นตามลำดับ

3. Change and growth เป็นเป้าหมายปลายทาง คือ ช่วยให้ผู้รับการบำบัดจัดการเปลี่ยนแปลงภายใน จิตใจของตนเองจนเป็นคนต่างไปจากคนเดิม ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงแค่ระดับพฤติกรรม แล้วทำอะไรต่างไปจากเดิม

การเป็นคนที่ไม่ต่างไปจากเดิม คือ ทุกส่วนของจิตใจได้เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น โดยผู้รับการบำบัดจะเกิดความแตกต่างในทุกระดับของ Iceberg ทั้งระดับที่อยู่ใต้ผิวน้ำ เหนือผิวน้ำ กล่าวคือ ผู้รับการบำบัดจะมีความคิดหรือความเชื่อต่างไป มีความคาดหวังที่เปลี่ยนไป มีความปรารถนาหรือความต้องการที่แท้จริงที่ได้รับการตอบสนองตัวตน หรือมีพลังชีวิตมากขึ้น สามารถนำพลังนี้มาใช้ในชีวิตได้ดี ส่วนพฤติกรรมซึ่งเป็นส่วนเหนือผิวน้ำย่อมเปลี่ยนไปเองในทางที่เป็นบวกมากขึ้น เพราะพฤติกรรมนับเป็นเพียงผลแสดงออกของส่วนต่าง ๆ ที่อยู่ใต้ผิวน้ำหรือภายในจิตใจ

เป้าหมายทั้ง 3 ข้อของแซทเทียร์นั้น อาจหมายถึงการช่วยให้ผู้รับการบำบัดได้บรรลุเป้าหมายชีวิต 3 ด้าน คือ (1) สุขภาพดี ซึ่งรวมถึงสุขภาพกาย สุขภาพใจ สุขภาพอารมณ์ และจิตวิญญาณ (2) มีความสุข และ (3) มีความสำเร็จ

โดยสรุปแล้ว ครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์จึงเป็นแนวทางในการบำบัดที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ การค้นหาศักยภาพของตนและเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ลดความทุกข์ใจและลดความขัดแย้งภายในครอบครัวได้ แม้จะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ในอดีต แต่ครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์ ทำให้เห็นว่าสามารถเปลี่ยนแปลงผลกระทบจากเรื่องราวในอดีตที่ยังส่งผลมาถึงปัจจุบันได้ โดยเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจนั้นเป็นไปได้เสมอ

4. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกำหนดไว้ให้เป็นแนวปฏิบัติของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้พัฒนาไปตามความมุ่งหมาย และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง ประมวลวิชา และกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในการศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

หลักสูตร หมายถึง แผนการเรียน ประกอบด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอ และจัดการเนื้อหา รวมถึงแบบของการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลของการเรียน (รุจิรุ ภูสาระ, 2545)

หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหา กิจกรรม และมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาไปตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้ (ธารง บัวศรี, 2542)

ส่วน สงบ ลักษณะ (2542) กล่าวว่า หลักสูตรคือประสบการณ์ทั้งปวงที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะความสามารถ และค่านิยม

โอสิวา (1992) ได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตร โดยแบ่งเป็น

1. การให้นิยามโดยยึดจุดประสงค์ (Purpose) ของหลักสูตร มีความหมายในลักษณะที่เป็นวิธีการนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย

2. การให้นิยามโดยยึดบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Contexts) เป็นการอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของหลักสูตร ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของหลักสูตรว่าเป็นในลักษณะอย่างไร

3. การให้นิยามโดยยึดวิธีดำเนินการหรือยุทธศาสตร์ (Strategies) เป็นการให้นิยามหลักสูตรในเชิงวิธีดำเนินการที่เป็นกระบวนการ ยุทธศาสตร์หรือเทคนิควิธีการที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

พร้อมทั้งได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนงานหรือโครงการที่จัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียน โดยแผนงานต่าง ๆ จะถูกกำหนดเป็นสายลักษณะอักษร มีขอบเขตกว้างขวาง หลากหลาย เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรอาจเป็นหน่วย (Unit) เป็นรายวิชา (Course) หรือเป็นรายวิชาย่อย (Sequence of courses) ก็ได้ และอาจจัดขึ้นได้ทั้งในและนอกชั้นเรียน ภายใต้การบริหารและดำเนินงานของผู้จัดทำหลักสูตร

จากความหมายต่าง ๆ สรุปได้ว่า หลักสูตรคือการกำหนดแนวทางในการเรียนรู้ หลักสูตรจะระบุสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้น สิ่งที่คุณเรียนควรจะรู้ และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

องค์ประกอบของหลักสูตร

หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ (วรรณชนกร อังฉะกรรณ์, 2553) ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง คุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหลักสูตร
2. เนื้อหาสาระ หมายถึง สาระการเรียนรู้ วิชาความรู้ รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้มีความรู้ความสามารถตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้
3. การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการใช้หลักสูตรกับผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระต่าง ๆ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
4. การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนภายหลังการจัดการเรียนรู้ การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตร

รูปแบบการจัดทำหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่จะต้องทำอย่างเป็นระบบและมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างดี จึงจะทำให้ได้หลักสูตรที่สนองตอบต่อการแก้ไขปัญหาและตรงตามความต้องการของผู้เรียน สังคม และเกิดการพัฒนาระบบยั่งยืน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2551)

โดยการจัดทำหลักสูตรหรือการสร้างหลักสูตร หมายถึง การจัดหลักสูตรที่ยังไม่เคยมีขึ้นมาใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการและเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนหลักสูตรโดยกำหนดเป้าหมายว่ามีจุดประสงค์เพื่ออะไร มีกลุ่มเป้าหมายคือใคร จะมีกระบวนการในการพัฒนาบุคคลเหล่านั้นอย่างไร รวมถึงกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการตามหลักสูตร จากนั้นดำเนินการออกแบบหลักสูตร โดยเป็นการกำหนดลักษณะและรูปแบบของหลักสูตรให้สอดคล้องกับแผนงานการจัดทำหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตร

เป็นไปตามเป้าหมายที่วางแผนไว้ โดยรวบรวมข้อมูลที่มีผลต่อการจัดหลักสูตร จัดหารูปแบบการจัดหลักสูตร ให้หลากหลายรูปแบบ และทดสอบว่ารูปแบบใดเป็นรูปแบบที่ดีที่สุด (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564)

5. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากร (Human Resource Development : HRD) คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างเป็นระบบในช่วงระยะเวลาที่กำหนด เพื่อเพิ่มโอกาสให้บุคลากรในองค์กรมีสมรรถนะที่สูงขึ้น สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้เป็นผลดี อันเป็นผลต่อการเจริญเติบโตก้าวหน้าของบุคลากร และองค์กร การพัฒนาบุคลากร เป็นการใ้การฝึกอบรม (Training) การพัฒนาองค์การ (Organize development) และการพัฒนาอาชีพอย่างบูรณาการ เพื่อจะเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากร ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์เป็นวิชาชีพ ที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็ก และเยาวชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมึวิธีการพัฒนาความรู้และทักษะที่สามารถเป็นเครื่องมือให้เหมาะสม กับภาระงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการปฏิบัติงาน รวมถึงเกิดประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน (สถาบันวิจัยและพัฒนา, 2564)

การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มสมรรถนะของบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (จุฑามาศ แสงอาวุธ และพรนิภา จินดา, 2553)

แนวทางและวิธีการพัฒนาบุคลากร (สถาบันวิจัยและพัฒนา, 2564) มีดังนี้

1. การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ถูกออกแบบขึ้นเพื่อให้บุคลากรที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบันหรือกำลังจะได้รับมอบหมายให้ทำงานในอนาคตสามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น เป้าหมายก็คือการยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะ ของบุคลากรในขณะนั้น ให้สามารถปฏิบัติงาน ในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที หรือมีพฤติกรรมในการทำงาน เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของหน่วยงาน

2. การศึกษาต่อ (Education) การศึกษาต่อเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุก ๆ ด้านให้กับบุคลากร โดยวิธีการลาศึกษาต่อ ทั้งแบบเต็มเวลาหรือใช้เวลาบางส่วน เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการของหน่วยงาน ในอนาคต

3. การพัฒนาตนเอง (Development) หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคลากรได้เตรียม ความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดแก่หน่วยงานในอนาคต ไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวงาน แต่มุ่งเน้นเพื่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงตามที่หน่วยงานต้องการ

แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม (Training)

การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมพัฒนาบุคลากรที่ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ นักวิชาการได้ให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการฝึกอบรมและได้ให้ความหมายของการฝึกอบรม ดังนี้

การฝึกอบรม คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความรู้หรือเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และเจตคติ (Attitude) ของบุคลากรอันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น (ชูชัย สมितिไกร, 2554)

การพัฒนาบุคคลช่วยให้คนมีคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น การฝึกอบรมจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากของทุกหน่วยงานในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและการแข่งขันสูงมาก โดยสาเหตุที่ต้องมีการฝึกอบรมและประโยชน์ของการฝึกอบรม (ชาญ สวัสดิ์สาส์, 2550) มีดังนี้

1. การฝึกอบรมช่วยให้บุคคลต่าง ๆ ในหน่วยงาน สามารถปฏิบัติงานตามขั้นตอนหรือวิธีการปฏิบัติงานที่เปลี่ยนแปลงใหม่ได้อย่างถูกต้อง
2. การฝึกอบรมช่วยพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงความสามารถในการทำงานให้สูงขึ้นให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ รวมถึงแนวคิดหรือวิทยาการใหม่ ๆ อันทันสมัย เพื่อให้ก้าวทันต่อความเจริญก้าวหน้า และทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
3. การฝึกอบรมช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้ เพิ่มเติมประสบการณ์ ทำให้บุคคลเหมาะสมกับงานยิ่งขึ้น
4. การฝึกอบรมช่วยเพิ่มผลผลิต หน่วยงานจะได้ผลงานมากขึ้นเพราะผู้ปฏิบัติงานทำงานได้มาตรฐาน
5. การฝึกอบรมช่วยปรับปรุงหรือเพิ่มพูนคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ และตรงตามความต้องการของหน่วยงาน
6. การฝึกอบรมช่วยให้บุคคลได้มีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่
7. การฝึกอบรมเป็นการสนับสนุนการศึกษาตลอดชีพ เพื่อประโยชน์แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเอง จึงเป็นการจูงใจอย่างหนึ่ง
8. การฝึกอบรมช่วยสร้างสัมพันธและความสามัคคีกลมเกลียวกันในการทำงานช่วยในการติดต่อประสานงาน และให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างผู้เข้ารับการอบรมและผู้ปฏิบัติงานในหน่วยเดียวกัน
9. การฝึกอบรมช่วยลดเวลาในการเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้น้อยลง
10. การฝึกอบรมช่วยลดการบังคับบัญชาให้น้อยลง ลดเวลาในการตรวจสอบแก้ไขงานให้น้อยลง และช่วยแบ่งภาระการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาได้มากขึ้น เพราะผู้ผ่านการฝึกอบรมจะปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
11. การฝึกอบรมช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพการงานของผู้เข้ารับการอบรมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การฝึกอบรมบางหลักสูตรที่กำหนดเงื่อนไขในการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น
12. การฝึกอบรมลดความสิ้นเปลืองและประหยัดรายจ่ายได้มาก เพราะการฝึกอบรมจะจัดขึ้นในช่วงเวลาอันสั้น แต่สามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระ รวมทั้งขั้นตอนวิธีการต่าง ๆ มาก
13. การฝึกอบรมช่วยให้บุคคลต่าง ๆ ในหน่วยงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น
14. การฝึกอบรมช่วยส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ช่วยลดอุบัติเหตุและความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องจักร เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ

15. การฝึกอบรมช่วยลดความขัดแย้งระหว่างผู้ปฏิบัติงานในหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และถือเป็นการประชาสัมพันธ์อย่างหนึ่งด้วย

16. การฝึกอบรมช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์กร รวมถึงต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานได้

17. การฝึกอบรมช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรในหน่วยงานให้สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานนั้น ๆ ด้วย ช่วยสร้างสัมพันธ์และความสามัคคีกลมเกลียวกันในการทำงาน

การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้นตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นหรืออีกนัยหนึ่ง การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะส่งเสริมเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย และวิธีการในการทำงานอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน (สุริยา มนตรีภักดิ์, 2550)

การฝึกอบรม (Training) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนา (Development) กล่าวคือ การพัฒนาบุคลากร คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่บุคลากร เพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น และหรือเพื่อให้บุคลากรมีความงอกงามเติบโตทางจิตใจ การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นสิ่งที่มีความหมายระยะยาวและมุ่งหวังผลในด้านการช่วยให้บุคลากรมีความงอกงามเติบโตมากกว่าการมุ่งเน้นเป้าหมายระยะสั้นและการแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งเป็นสิ่งการฝึกอบรมให้ความสำคัญ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยรูปแบบและวิธีหลายชนิด ดังนั้นการฝึกอบรมจึงมีความหมายที่แคบกว่าการพัฒนาบุคลากรและอาจถือได้ว่าการฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งของการพัฒนาบุคลากร อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมจัดได้ว่าเป็นกิจกรรมหลักที่มีการกระทำประจำในการพัฒนาบุคลากรขององค์กร (พิไลวรรณ อินทรักษา, 2550)

กล่าวโดยสรุป การฝึกอบรมมีประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้นการที่นักสังคมสงเคราะห์ มีโอกาสได้รับการฝึกอบรม จะทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน มีองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้พัฒนาทักษะในการทำงาน และมีเครื่องมือในการทำงานอีกด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้างนี้เป็นการจัดทำหลักสูตรครอบครัวยำบ้ดสำหรับนักรัสมสงเคราะห้ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมครอบครัวยำบ้ดและเยาวชนและดูแลติดตามสงเคราะห้ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว โดยเมือจัดทำหลักสูตรแล้วได้นำไปทดลองใช้กับนักรัสมสงเคราะห้ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 20 คน โดยมีระยะเวลาในการอบรมตามหลักสูตรร่วมกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 วัน/60 ชั่วโมง ซึ่งแบ่งการอบรมเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 อบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวยำบ้ดในรูปแบบออนไลน์ ระยะเวลา 5 วัน

- วิทยากรให้ความรู้และกำหนดแบบฝึกหัดให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้หลักสูตรครอบครัวยำบ้ดที่ได้จากการอบรมไปฝึกปฏิบัติกับเด็ก เยาวชนและครอบครัวยำบ้ด พร้อมทั้งทำรายงานผลตามที่โครงการกำหนดส่งวิทยากร มีระยะเวลา 1 เดือน

ระยะที่ 2 อบรมหลักสูตรครอบครัวยำบ้ดในรูปแบบพบกัน ระยะเวลา 2 วัน

- วิทยากรให้ข้อเสนอแนะต่อผลการทำแบบฝึกหัดของผู้เข้ารับการอบรม และให้ผู้เข้ารับการอบรมนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปฝึกปฏิบัติกับเด็ก เยาวชนและครอบครัวยำบ้ด ในรอบที่ 2 พร้อมทั้งทำรายงานผลตามที่โครงการกำหนด มีระยะเวลา 2 สัปดาห์

ระยะที่ 3 อบรมหลักสูตรครอบครัวยำบ้ดในรูปแบบออนไลน์ ระยะเวลา 3 วัน และสรุปผลสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้และการทำแบบฝึกหัด

ในการอบรมเชิงปฏิบัติการดังกล่าวนี้จะมีการเก็บรวบรวมการประเมินผลการอบรมตามหลักสูตรโดยนักรัสมสงเคราะห้ที่เข้ารับการอบรม แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือนักรัสมสงเคราะห้ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมซึ่งประกอบด้วยนักรัสมสงเคราะห้ผู้ปฏิบัติงานในสถานพินิจฯ จำนวน 116 คน นักรัสมสงเคราะห้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 90 คน และนักรัสมสงเคราะห้ผู้ปฏิบัติงานที่ส่วนกลาง จำนวน 19 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 225 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในสถานพินิจ จำนวน 13 คน นักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน โดยเลือกจากนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานเป็นหลัก เนื่องจากสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้จากการอบรมนี้ไปใช้ในการปฏิบัติงานกับเด็ก เยาวชน และครอบครัวของเด็กและเยาวชนได้ รวมทั้งสามารถเข้าร่วมการอบรมได้ตลอดทั้งหลักสูตร และกรณีสถานพินิจนั้นมีเด็กและเยาวชนในสถานแรกรับ เด็กและเยาวชน หรือมีเด็ก เยาวชน และผู้ปกครองที่สามารถมารับการบำบัดจากนักสังคมสงเคราะห์ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมผลการประเมินหลักสูตรครอบครัวบำบัดนี้แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการอบรมในแต่ละหัวข้อของหลักสูตรจำนวน 19 หัวข้อ แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับการอบรมระยะที่ 1 และ 3 โดยสอบถามถึงปริมาณความเข้าใจของตนเองต่อการอบรมในแต่ละหัวข้อและประโยชน์ที่ได้รับ โดยเฉพาะการทำงานด้านครอบครัว รวมทั้งความสามารถในการนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ และความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการอบรม โดยแต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “มาก” ไปจนถึง “น้อย” โดยมีทั้งสิ้น 7 ประโยค และคำถามปลายเปิด 1 ข้อที่เป็นข้อเสนอแนะต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการดังกล่าว

ข้อคำถาม

- (1) ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้

☐ มาก
 ☐ ค่อนข้างมาก
 ☐ ปานกลาง
 ☐ ค่อนข้างน้อย
 ☐ น้อย
 - (2) ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้
 - (3) ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้
 - (4) ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น
 - (5) รูปแบบหรือลักษณะของการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้
 - (6) หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม
 - (7) ท่านคิดว่าการอบรมในหัวข้อนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์
2. ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการฝึกปฏิบัติที่มีหัวข้อการฝึกปฏิบัติ 5 หัวข้อ สำหรับการอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัด ระยะที่ 2 ในรูปแบบพบกัน ที่มีระยะเวลาการอบรม 2 วัน ข้อคำถามสอบถามถึงปริมาณความเข้าใจและประโยชน์ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ รวมทั้งความพร้อมในการนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้ในการทำงาน และความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการอบรม โดยแต่ละประโยคประกอบด้วยมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “มาก” ไปจนถึง “น้อย” โดยมีทั้งสิ้น 9 ประโยค และคำถามปลายเปิด 1 ข้อ ที่เป็นข้อเสนอแนะต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการดังกล่าว

ข้อคำถาม

- (1) ท่านได้เรียนรู้และเข้าใจครอบครัวบำบัดมากขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ

☐ มาก
 ☐ ค่อนข้างมาก
 ☐ ปานกลาง
 ☐ ค่อนข้างน้อย
 ☐ น้อย
 - (2) การฝึกปฏิบัตินี้ช่วยให้ท่านรู้สึกมั่นใจมากขึ้นในการทำครอบครัวบำบัดแก่เด็กและเยาวชน
 - (3) ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาใช้ในการฝึกปฏิบัติแก่เด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี
 - (4) แบบรายงานต่าง ๆ สำหรับการฝึกปฏิบัติช่วยให้ท่านเรียนรู้การทำครอบครัวบำบัดแก่เด็กและเยาวชนได้ชัดเจนมากขึ้น
 - (5) ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสม
 - (6) ท่านคิดว่าครอบครัวบำบัดนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติงานด้านครอบครัวของนักสังคมสงเคราะห์
 - (7) ท่านคิดว่าจำเป็นต้องมีการฝึกปฏิบัติและมีผู้ให้คำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถทำครอบครัวบำบัดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 - (8) ท่านคิดว่านักสังคมสงเคราะห์สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องครอบครัวบำบัดเพื่องานด้านครอบครัวจะได้ถูกพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น
 - (9) โดยรวมแล้ว ท่านพอใจในการเข้าร่วมอบรมนี้
3. ส่วนที่ 3 การประเมินความรู้ก่อน – หลังการอบรม หลังการอบรมและการทำแบบฝึกหัด 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 เป็นการเขียนแผนที่ครอบครัว (Family map) และสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg) ภายในตนเอง (10 คะแนน) ส่วนครั้งที่ 2 เป็นการฝึกปฏิบัติกับเด็กและเยาวชน 1 ราย โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ของครอบครัวบำบัด และจัดทำรายงาน (20 คะแนน) โดยวิทยากรเป็นผู้ตรวจประเมินเพื่อให้คะแนน มีคะแนนเต็ม 50 คะแนน เกณฑ์คะแนนที่ถือว่าผ่าน คือ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ข้อคำถามในแบบประเมินความรู้ก่อน – หลังการอบรม

- (1) ข้อใดเป็นปัญหาการเลี้ยงดูบุตรในครอบครัว
 - ก. บิดามารดาปล่อยให้บุตรทำการบ้านเอง
 - ข. เพื่อนของลูกเรียนหนังสือเก่ง บิดามารดาชมเชย
 - ค. มารดาสอนให้ลูกมีความขยันจะได้เรียนเก่ง ๆ
 - ง. บิดาเปรียบเทียบกับลูกของเพื่อนที่เรียนเก่งต่างจากลูกของตน
- (2) ในกระบวนการทำครอบครัวบำบัด การใช้ท่าที่การรับมือแบบเฉไฉ (Irrelevant) ของผู้รับการบำบัด ผู้บำบัดจะมีเทคนิคใดเพื่อให้เข้าถึงตัวตน (Inner self) ของผู้เข้ารับการบำบัด
 - ก. เชื่อมโยงกับความรู้สึก (Feeling)
 - ข. เชื่อมโยงกับการรับรู้ (Perception)
 - ค. เชื่อมโยงกับการสัมผัสความรู้สึกภายใน (Body sensation)
 - ง. เชื่อมโยงกับความคาดหวัง (Expectation)

(3) องค์ประกอบครอบครัวอยู่ดีมีสุข ประกอบด้วยอะไรบ้าง

ก. การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ บทบาทหน้าที่ครอบครัว การเกื้อกูลสังคม สัมพันธภาพที่ดี

ข. เศรษฐกิจดี มีรายได้สูง ทำหน้าที่บทบาทเหมาะสม อบรมเลี้ยงดูสมาชิก

ค. ประกอบอาชีพสุจริต บทบาทหน้าที่ครอบครัว ไม่ทำร้ายร่างกายกัน มีสัมพันธภาพที่ดี

ง. ดูแลสมาชิกในครอบครัว ให้ความรักเลี้ยงดูแบบตามใจให้อิสระ ไม่มีความรุนแรงในครอบครัว

(4) การประเมินความพร้อมครอบครัวควรนำมาใช้เมื่อใด

ก. เมื่อครอบครัวมีการกระทำรุนแรงทางกาย จิต ทางเพศ และทอดทิ้งคนในครอบครัว

ข. เมื่อครอบครัวประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีการสูญเสีย

ค. เมื่อครอบครัวประสบปัญหาวิกฤติ มีการเจ็บป่วย หย่าร้าง ตกงาน เสียชีวิต

ง. เมื่อครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายที่อยู่ใหม่ ประสบปัญหาการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม

(5) นักสังคมสงเคราะห์จะทราบได้อย่างไรว่าครอบครัวมีปัญหาการสื่อสาร

ก. บิดามารดาและลูกสาวลูกชายพากันไปทานอาหารนอกบ้าน

ข. บิดาขับรถส่งบุตรสาวไปโรงเรียนทุกวันตามหน้าที่

ค. บิดาบอกบุตรสาวว่าวันนี้พ่อไม่สบายไปส่งไม่ได้

ง. สามีไม่บอกว่าตนเองอัดใจที่ต้องขับรถไปส่งภรรยา

(6) เครื่องมือดูแลสุขภาพจิต มีการประเมินใน 4 ประเด็นหลัก คืออะไรบ้าง

ก. ความภาคภูมิใจ ความสามารถในการแก้ไขปัญหา สัมพันธภาพที่ดี ความเข้มแข็ง

ข. ความมีคุณค่าในตนเอง ความสามารถในการแก้ไขปัญหา ความรับผิดชอบ ความสำเร็จในชีวิต

ค. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การตัดสินใจด้วยตนเอง ความรับผิดชอบ ความสอดคล้องกลมกลืน

ง. ความเสียสละ ความสามารถในการแก้ไขปัญหา ความรับผิดชอบ ความสอดคล้องกลมกลืน

(7) เป้าหมายหลัก (Meta goal) ในการทำครอบครัวบำบัดแบบแซทเทียร์ ได้แก่

ก. เพื่อการบำบัด หายจากอาการที่เป็นปัญหา แก้ไขปัญหาได้ จิตใจสงบสุข

ข. เพื่อเพิ่มความมีคุณค่าในตนเอง มีทางเลือก ความรับผิดชอบ ความสอดคล้องกลมกลืน

ค. เพื่อให้มีหลักในการปฏิบัติตนทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม มีความสอดคล้องกลมกลืน

ง. เพื่อให้มีคุณค่าในตนเอง มีทางเลือก มีการทำหน้าที่ที่เหมาะสม มีสุขภาพจิตดี

(8) สิ่งสำคัญ 5 ประการ (Five essential elements) ในการทำครอบครัวบำบัดแบบแซทเทียร์ ได้แก่

ก. การใช้ตนเอง ประสบการณ์ภายใน ทิศทางเชิงบวก การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ การเปลี่ยนแปลงภายใน

ข. ผู้บำบัด ผู้รับการบำบัด วิธีการบำบัด การเปลี่ยนแปลงภายในอย่างเป็นระบบ การประเมินผล การเปลี่ยนแปลง

ค. กระบวนการบำบัด วิธีการบำบัด การบำบัดเชิงบวก เครื่องมือบำบัด การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ

ง. การใช้ตนเอง การบำบัดเชิงบวก ประสบการณ์ภายใน การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ การติดตาม ประเมินผล

(9) ภูเขาน้ำแข็งของบุคคลหมายถึงอะไร

ก. ความเย็นของภูเขาน้ำแข็ง

ข. อุปมาความรู้สึกภายในบุคคลเหมือนภูเขาน้ำแข็ง

ค. บุคคลที่มีจิตใจเย็นเหมือนน้ำแข็ง

ง. เปรียบเทียบจิตใจผู้ดูแลคนอื่นว่าเย็นเหมือนน้ำแข็ง

(10) ปัญหาไม่ใช่ปัญหา หมายถึงอะไร

ก. ปัญหาไม่มีทางแก้ไข มีทางออก

ข. ปัญหาเป็นแค่เรียกชื่อแต่ผลกระทบสำคัญกว่า

ค. อย่าไปกังวลกับปัญหาให้อยู่กับปัจจุบัน

ง. เป็นคำพูดเพื่อให้ต่อสู้กับปัญหา

(11) ครอบครัวมีความสำคัญอย่างไร

ก. เป็นแหล่งอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มีการศึกษาที่ดี มีความสุข

ข. เป็นสถาบันหล่อหลอมสมาชิกในครอบครัวให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

ค. เป็นสถาบันแรกของทุกคนเพื่อดูแลให้สมาชิกมีชีวิตรอดในสังคม

ง. เป็นแหล่งที่ช่วยให้สมาชิกผ่านพ้นวิกฤติได้ดีเป็นปกติสุข

(12) การปรับตัวเพื่อรับมือกับปัญหาเป็นการแสดงออกของบุคคลเพื่ออะไร

ก. เปิดเผยเรื่องราวภายในใจ

ข. ให้คนอื่นรักและเข้าใจ

ค. ระบายความคับข้องใจ

ง. ให้ตนเองได้อยู่รอด

(13) บุคคลสำรวจแผนที่ครอบครัวเพื่ออะไร

ก. เข้าใจบุคคลในครอบครัว

ข. ค้นหาข้อมูลของครอบครัว

ค. วางแผนการช่วยเหลือครอบครัว

ง. เข้าใจกลไกครอบครัวที่ส่งผลต่อบุคคล

(14) คนส่วนใหญ่มักทำอะไรไม่แตกต่างจากแบบแผนเดิมเพราะอะไร

ก. คับเคย สบาย ๆ ดี

ข. ไม่ต้องคิดมาก

ค. กลัวการเปลี่ยนแปลง

ง. แบบแผนเดิมดีอยู่แล้ว

(15) ข้อใดสำคัญที่สุดในกระบวนการบำบัด

- ก. ผู้บำบัดเข้าใจบุคคลที่ได้รับผลกระทบ (Impact) จากครอบครัว
- ข. ผู้บำบัดค้นหาข้อมูลของครอบครัวให้ครอบคลุมทั้งกาย จิต สังคม จิตวิญญาณ (Spiritual)
- ค. ผู้บำบัดวางแผนการช่วยเหลือบำบัดบุคคล ครอบครัว และบริบท (Context)
- ง. ผู้บำบัดอยู่ในสถานะที่ผสมกลมกลืน นิ่งสงบ (Congruent) และเชื่อมโยง

(16) ความเชื่อที่สำคัญในการทำงานครอบครัวบำบัดเพื่อการพัฒนามนุษย์ ได้แก่

- ก. การเติบโตภายในมนุษย์มีไม่จำกัด และเป็นไปได้เสมอ
- ข. ปัญหาทุกอย่างย่อมมีทางแก้เสมอ
- ค. มนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาค/เท่าเทียมกัน
- ง. การให้ความสำคัญกับสถานะบทบาทมากกว่าบุคคล

(17) สภาวะ Congruence เป็นสภาวะเช่นไร

- ก. ภาวะที่ต้องการควบคุมบุคคลหรือสถานการณ์ตลอดเวลาตามจริง
- ข. ภาวะที่นิ่งสงบ เบาสบาย ผสมกลมกลืน และเพิกเฉยต่อบุคคล
- ค. การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอย่างเป็นเหตุเป็นผลมีความรู้สึกที่เป็นอยู่จริง
- ง. มีความสุขแต่ไม่มีปัญหา หรือสุขภาพโดยไม่คำนึงถึงสถานการณ์

(18) วิธีการตั้งเป้าหมายในการบำบัด เป็นอย่างไร

- ก. ใช้ Process question เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงมาตั้งเป้าหมาย
- ข. ตั้งเป้าหมายกว้าง ๆ ร่วมกัน ให้ครอบคลุมทุกประเด็น
- ค. ตั้งเป้าหมายที่ตีร่วมกันและนำไปสู่ความสำเร็จไปแล้วครึ่งทาง
- ง. ตั้งเป้าหมายร่วมกันและเป็นความปรารถนา (Yearning) ของผู้รับบริการ

(19) การเปลี่ยนแปลงภายใน (Transformation) ของระยะการเปลี่ยนแปลง (Stage of change) เป็นอย่างไร

- ก. เปลี่ยนแปลงปัญหาต่าง ๆ ของผู้รับบริการให้แสดงออกมาอย่างเปิดเผย
- ข. เปลี่ยนประสบการณ์เชิงลบให้เป็นบวก และค้นพบแหล่งทรัพยากร (Resources) ที่ดี
- ค. เปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เข้าไปช่วยในการบำบัด (Intervention)
- ง. เปลี่ยนแปลงเพื่อให้ผู้รับการบำบัดเกิดสภาวะสุข สงบ เบาสบาย (Congruence)

(20) ผู้รับการบำบัดมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ (Systemic) เป็นอย่างไร

- ก. เปลี่ยนแปลงทั้งภายใน (Intra psychic) และภายนอก (Interactive)
- ข. เปลี่ยนแปลงทุกระดับชั้นในภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg)
- ค. เปลี่ยนแปลงโดยคำนึงศักยภาพของผู้รับการบำบัด (Potential)
- ง. เปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน (Exterminate)

4. ส่วนที่ 4 เป็นการประชุมสรุปผลการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรและรูปแบบการอบรมภายหลังเสร็จสิ้นการอบรมเชิงปฏิบัติการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. กำหนดขอบเขตของข้อมูลแบบสอบถามที่ใช้ในการประเมินการอบรมเชิงปฏิบัติการ
2. ให้ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการอบรมและการฝึกปฏิบัติในแต่ละหัวข้อของหลักสูตร จำนวน 19 หัวข้อ โดยให้ทำแบบสอบถามทั้งส่วนที่ 1 และ 2 หลังเสร็จสิ้นการอบรมในแต่ละหัวข้อ
3. วิทยากรผู้ให้การอบรมตรวจให้คะแนนรายงานของผู้เข้ารับการอบรมที่ได้จากการฝึกปฏิบัติตามเกณฑ์การทำครอบครัวบำบัดกับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม
4. รวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้เข้ารับการอบรม วิทยากร และคณะทำงานที่ได้จากการประชุมภายหลังการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ
5. รวบรวมคะแนนของผู้เข้ารับการอบรมที่ได้จากการทำแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณด้วยโปรแกรม Microsoft Excel ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการอบรมและการฝึกปฏิบัติในแต่ละหัวข้อของหลักสูตร ซึ่งเป็นการหาค่าเฉลี่ยและร้อยละของแบบสอบถามทั้งสองส่วนที่ผู้เข้ารับการอบรมทำ และคะแนนส่วนที่ 3 ที่เป็นผลการตรวจประเมินแบบฝึกหัดที่ผู้เข้ารับการอบรมทำ มีคะแนนเต็ม 50 คะแนน เกณฑ์คะแนนที่ถือว่าผ่าน คือ ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ข้อมูลเชิงปริมาณนี้มีการนำเสนอในรูปแบบตาราง นอกจากนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพที่ได้จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้ารับการอบรม วิทยากร และคณะทำงาน เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรและรูปแบบของการอบรมให้มีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ 4

ผลการศึกษา

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้จัดโครงการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมขึ้นเพื่อให้นักสังคมสงเคราะห์มีหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการเตรียมความพร้อมครอบครัวของเด็กและเยาวชน และดูแลติดตามสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว

ผลการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นหลักสูตรสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม และการจัดทำคู่มือการทำครอบครัวบำบัดโดยผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอกร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์ของกรมพินิจฯ และส่วนที่ 2 เป็นผลการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของ 2 กิจกรรม ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมให้กับนักสังคมสงเคราะห์จากหน่วยงานนำร่องจำนวน 20 คน และการประชุมเชิงปฏิบัติการของคณะทำงานร่วมกับวิทยากร เพื่อประเมินผลโครงการและปรับปรุงหลักสูตร และคู่มือครอบครัวบำบัด โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

ส่วนที่ 1 หลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม

กรมพินิจฯได้จัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำหลักสูตรดังกล่าวและคู่มือการทำครอบครัวบำบัดร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอกและนักสังคมสงเคราะห์ของกรมพินิจฯ เมื่อจัดทำหลักสูตรแล้วนำไปทดลองใช้กับนักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 20 คน ภายหลังการทดลองใช้ได้มีการประเมินผลเชิงคุณภาพโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นต่อหลักสูตร และได้ปรับแก้ตามความเห็นชอบของที่ประชุม เพื่อปรับหลักสูตรและรูปแบบการใช้หลักสูตรให้มีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพต่อผู้เข้ารับการอบรมมากขึ้น โดยโครงสร้างหลักสูตรมีทั้งหมด 24 หัวข้อ จำนวน 60 ชั่วโมง มีรายละเอียด ดังนี้

หลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม

หัวเรื่อง	วัตถุประสงค์	เนื้อหาโดยละเอียด	เวลา	วิธีดำเนินการกิจกรรม
1. การสร้างสัมพันธภาพภายในตนเองกับผู้อื่น (Internal making contact)	- เพื่อเชื่อมโยงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น - เพื่อตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น	- การเชื่อมโยง Iceberg - การแนะนำตนเองจากภายใน (Internal presenting)	1.30 ชั่วโมง	บรรยายและทำกิจกรรมร่วมกัน

หัวเรื่อง	วัตถุประสงค์	เนื้อหาโดยละเอียด	เวลา	วิธีดำเนินกิจกรรม
2. การตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและวิชาชีพ (Setting personal and professional goal)	เพื่อสร้างเป้าหมายในการพัฒนาตนเองและเพื่อพัฒนาวิชาชีพ	- การสำรวจอารมณ์ ความต้องการ ความคาดหวังของตนเอง - ความคาดหวังในการพัฒนาวิชาชีพ - การบันทึกและจดจำเป้าหมายทั้งภายในและภายนอกตนเอง - วิเคราะห์ตัวอย่างการทำการครบถ้วนบำบัดให้ผู้รับการบำบัดเกิดการเรียนรู้	1.30 ชั่วโมง	บรรยายและฝึกปฏิบัติ
3. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับครอบครัวและครอบครัวบำบัด	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานครอบครัว สภาวะครอบครัวของเด็กและเยาวชน ที่กระทำผิด ความหมายและเป้าหมายของครอบครัวบำบัดตามแนวสหวิชาชีพ	- เด็ก เยาวชน และครอบครัว - ลักษณะครอบครัวและปัญหาครอบครัวของเด็กและเยาวชน - ความหมายและเป้าหมายของครอบครัวบำบัดตามแนวสหวิชาชีพ - สัมพันธภาพและการสื่อสารในครอบครัว - ปัญหาสัมพันธภาพคู่สมรส	3 ชั่วโมง	บรรยาย
4. ความเชื่อในการบำบัดแบบสหวิชาชีพ (Satir's therapeutic beliefs)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดของสหวิชาชีพเกี่ยวกับความเชื่อ และวิธีการมองโลกแบบสหวิชาชีพ	- แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อซึ่งประกอบด้วยความเชื่อเกี่ยวกับคน ความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบในการรับมือ และความเชื่อเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง - วิธีมองโลกแบบสหวิชาชีพ	1.30 ชั่วโมง	บรรยาย
5. การรับมือของบุคคลเมื่อเผชิญกับภาวะต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอด (Coping stances) และการใช้พฤติกรรมปรับตัวของบุคคลช่วยในการบำบัด (Using stances to make contact)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจแบบแผนการปรับตัวของผู้รับการบำบัดเมื่อเผชิญกับปัญหาที่กระทบจิตใจ และการใช้พฤติกรรมปรับตัวของบุคคลช่วยในการบำบัด	- การรับมือของบุคคลเมื่อเผชิญภาวะต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอด (Coping stances) - การใช้พฤติกรรมปรับตัวของบุคคลช่วยในการบำบัด (Using stances to make contact)	3 ชั่วโมง	บรรยายและฝึกปฏิบัติ

หัวเรื่อง	วัตถุประสงค์	เนื้อหาโดยละเอียด	เวลา	วิธีดำเนินกิจกรรม
6. ภูเขาน้ำแข็งของบุคคล (Personal iceberg)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทักษะในการสำรวจวิเคราะห์ ประสบการณ์ภายในจิตใจมนุษย์ (Explore iceberg)	- ประสบการณ์ภายในจิตใจมนุษย์ (Explore iceberg) - ภูเขาน้ำแข็งของบุคคล	3 ชั่วโมง	บรรยายและฝึกปฏิบัติ
7. การสำรวจแผนที่ครอบครัว (Family map)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะในการสร้างแผนที่ครอบครัว เพื่อนำไปใช้ในการประเมินผู้รับการบำบัด	การสำรวจแผนที่ครอบครัว (Family map) ประกอบด้วย กลไกครอบครัว และลักษณะโครงสร้างครอบครัว	1.30 ชั่วโมง	บรรยายและฝึกปฏิบัติ
8. เป้าหมายในการบำบัดตามแนวแซทเทียร์ (The therapeutic goal of the Satir model)	- เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถ ตั้งเป้าหมายในการบำบัดได้ - เพื่อประเมินและวิเคราะห์ตามเป้าหมายหลักเป้าหมายรองในการบำบัด	- เป้าหมายในการบำบัด - เป้าหมายหลักในการบำบัด	3 ชั่วโมง	บรรยายและฝึกปฏิบัติ
9. องค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะในองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ของการบำบัด	- องค์ประกอบสำคัญในการบำบัดตามแนวคิดแซทเทียร์ 5 ประการ (Five essential elements) ได้แก่ - Use of self - Positive directional - Systemic - Experiential - Change focused	3 ชั่วโมง	บรรยายและเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษา
10. ขั้นตอนการทำ Therapy	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับขั้นตอนสำคัญในการบำบัด	ขั้นตอนการบำบัดมี 10 ขั้นตอน ได้แก่ - ผู้บำบัดเตรียมตนเอง (Prepare self) - การสร้างสัมพันธภาพ (Make contact) - รับฟังปัญหา (Problem) - การตั้งเป้าหมาย (Set goal)	3 ชั่วโมง	บรรยาย สาธิต การบำบัด และฝึกปฏิบัติ

หัวเรื่อง	วัตถุประสงค์	เนื้อหาโดยละเอียด	เวลา	วิธีดำเนินกิจกรรม
		- ความตั้งใจจะเปลี่ยนแปลง (Commitment to change) - การสำรวจผลกระทบ (Explore) - การเปลี่ยนแปลง (Change) - การตอกย้ำและส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง (Anchoring: Summarize what's have change) - การบ้าน (Homework) - ยุติบริการ (Closure)		
11. การใช้คำถามเพื่อการสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (Using process question to explore iceberg)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะในการใช้ Process question ในการสำรวจ Iceberg	- กระบวนการตั้งคำถามในการบำบัด - ขั้นตอนการบำบัดและกระบวนการถาม (Process question)	4.30 ชั่วโมง	บรรยาย สาธิต การตั้งคำถาม และฝึกปฏิบัติ
12. ระยะของการเปลี่ยนแปลงตามแนวแซทเทียร์ (Stages of change)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงของผู้รับการบำบัด	กระบวนการและขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงตามแนวแซทเทียร์ (Stages of change)	3 ชั่วโมง	บรรยาย เรียนรู้จากกรณีศึกษา และฝึกปฏิบัติ
13. สมาธิเพื่อการบำบัด (Meditation)	- เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสำรวจอารมณ์ความรู้สึกภายในเมื่อมีเหตุการณ์มากระทบปัจจุบัน - เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสัมผัสความรู้สึกสุขสงบภายในจิตใจ (Congruent)	- สมาธิ - สมาธิเพื่อการบำบัด	1.30 ชั่วโมง	บรรยายและฝึกปฏิบัติ
14. การบำบัดแบบ Self mandala	เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้เรื่องระบบ mandala แห่งตัวตนของแซทเทียร์ (Satir's Self mandala) พลังแต่ละด้านมีความสำคัญ	- แมนดาลาแห่งตัวตนของแซทเทียร์ (Satir's Self mandala) - พลังต่าง ๆ ที่รวมเป็นตัวตนของ mandala	1.30 ชั่วโมง	บรรยายและฝึกปฏิบัติ

หัวเรื่อง	วัตถุประสงค์	เนื้อหาโดยละเอียด	เวลา	วิธีดำเนินกิจกรรม
	เท่า ๆ กัน เข้าใจถึงความสัมพันธ์ที่มีผลกระทบต่อกัน ระหว่างพลังแต่ละด้าน เพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนให้สมดุลในการดำเนินชีวิต	- การประเมินค่า mandala แห่งตัวตน		
15. สาธิตการทำครอบครัวบำบัด (Demonstration family therapy)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะในการทำครอบครัวบำบัดจากการสาธิต	Debrief ใน Channel 1 Channel 2 และ Channel 3	3 ชั่วโมง	บรรยาย เรียนรู้จากกรณีศึกษา และฝึกปฏิบัติ
16. การวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case study analysis)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะในการทำและวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case study analysis)	การวิเคราะห์กระบวนการและขั้นตอนการบำบัดของกรณีศึกษา ประเด็นการวิเคราะห์ ได้แก่ - ขั้นตอนการทำครอบครัวบำบัด (Family therapy) - เป้าหมายการบำบัด (Meta goal) - การรับมือกับปัญหา (Coping stances) - การสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (Explore iceberg) - การใช้กระบวนการถาม (Process question)	3 ชั่วโมง	บรรยาย เรียนรู้จากกรณีศึกษา และฝึกปฏิบัติ
17. กฎของครอบครัว (Family - rules)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ และมีทักษะการใช้กฎครอบครัวในการบำบัด	กฎของครอบครัว ได้แก่ - ความหมาย - ความสำคัญ - แหล่งที่มา - การปรับใช้กฎครอบครัวในการบำบัด	1.30 ชั่วโมง	บรรยายและฝึกปฏิบัติ
18. การประเมินผลเป้าหมายส่วนบุคคลเป้าหมายวิชาชีพ และเป้าหมายการบำบัด	เพื่อประเมินผลการบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลเป้าหมายวิชาชีพ และเป้าหมายการบำบัด	- การตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลเป้าหมายวิชาชีพ และเป้าหมายการบำบัด - เป้าหมายครอบครัวบำบัด - Therapeutic goal	1.30 ชั่วโมง	บรรยายและฝึกปฏิบัติ

หัวเรื่อง	วัตถุประสงค์	เนื้อหาโดยละเอียด	เวลา	วิธีดำเนินกิจกรรม
		- เป้าหมายหลัก (Meta goal) ของครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์		
19. การบำบัดส่วนต่าง ๆ ภายในจิตใจตามแนวแซทเทียร์ (Internal parts party of Satir model)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะในการบำบัดส่วนต่าง ๆ ภายในจิตใจ	- องค์ประกอบภายในจิตใจ - การค้นหาทรัพยากรภายในของตนเอง - บุคคลตัดสินใจตนเองจากประสบการณ์ภายใน - การเปลี่ยนผ่านทรัพยากรภายในสู่พลังชีวิต	3 ชั่วโมง	บรรยาย สาธิตการบำบัด และฝึกปฏิบัติ
20. การจัดการเรื่องค้างคาใจ (Unfinished-business)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมจัดการประเด็นปัญหาเรื่องราวที่ค้างคาใจ (Unfinished-business) โดยการสื่อสารผ่านจดหมาย (Letter therapy)	- การสื่อสารในครอบครัว - การจัดการสิ่งค้างคาใจ - Letter therapy - ทักษะและเทคนิคการจัดการเรื่องค้างคาใจ (Unfinished-business)	3 ชั่วโมง	บรรยาย สาธิตและฝึกปฏิบัติ
21. การเพิ่มคุณค่าในตนเอง	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ในการเพิ่มคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	- ความหมาย - องค์ประกอบการมีคุณค่า - หลักการสร้างควมมีคุณค่าในตนเอง และมองเห็นคุณค่าของคนในครอบครัว - แนวทางเพิ่มคุณค่าในตนเอง	1.30 ชั่วโมง	บรรยายและฝึกปฏิบัติ
22. สื่อภาษารักในครอบครัว	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ในการสื่อสารภาษารักให้กับสมาชิกในครอบครัว	- สื่อภาษารัก 5 ประการในครอบครัว - การเข้าใจ ยอมรับและสื่อสารเชิงบวกกับคู่สมรส/สมาชิกในครอบครัว	1.30 ชั่วโมง	บรรยายและฝึกปฏิบัติ
23. เทคนิคทักษะการทำครอบครัวบำบัด	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะการนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการทำครอบครัวบำบัด	ความหมายของเทคนิคทักษะครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์ - เก้าอี้ว่างเปล่า (Empty chair) - การบำบัดส่วนต่าง ๆ ภายในจิตใจ (Parts' party) - การสร้างสัมพันธภาพภายใน (Making contact)	6 ชั่วโมง	บรรยาย สาธิต การบำบัดและฝึกปฏิบัติ

หัวข้อ	วัตถุประสงค์	เนื้อหาโดยละเอียด	เวลา	วิธีดำเนินกิจกรรม
		- การบำบัดโดยใช้พลังงานภายในตนเอง (Self mandala) - การปั้นภาพ (Sculpting) - แผนที่ครอบครัว (Family map) - ละครจิตบำบัด (Psycho drama) - จินตนาการ (Imagination) - อุปมาอุปไมย (Metaphor)		
24. การปั้นภาพ (Sculpting)	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจการแสดงออกของ Case และสมาชิกในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์แบบทางเห็นหรือใกล้ชิดโดยใช้ท่าทีการรับมือ (Coping stances) ที่แตกต่าง และสามารถปรับท่าทีการรับมือให้เหมาะสมได้จากการปั้นภาพ (Sculpting)	- ความหมายของการปั้นภาพ - เป้าหมายของการปั้นภาพ	1.30 ชั่วโมง	บรรยาย สาธิตและฝึกปฏิบัติ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษา

ส่วนที่ 2 นี้เป็นผลการดำเนินงานของ 2 กิจกรรม ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมให้กับนักสังคมสงเคราะห์จากหน่วยงานนำร่อง จำนวน 20 คน และการประชุมเชิงปฏิบัติการของคณะทำงานร่วมกับวิทยากร เพื่อประเมินผลโครงการและปรับปรุงหลักสูตร และคู่มือครอบครัวบำบัด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัด

เมื่อจัดทำหลักสูตรขึ้นแล้วได้นำไปทดลองใช้กับนักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 20 คน โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ มีระยะเวลาในการอบรมตามหลักสูตรจำนวน 10 วัน/60 ชั่วโมง ซึ่งแบ่งการอบรมเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 อบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดในรูปแบบประชุมออนไลน์ ระยะเวลา 5 วัน โดยวิทยากรให้ความรู้และกำหนดแบบฝึกหัดให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้หลักสูตรครอบครัวบำบัดที่ได้จากการอบรมไปฝึกปฏิบัติกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว พร้อมทั้งทำรายงานผลตามที่โครงการกำหนดส่งวิทยากร มีระยะเวลาดำเนินการ 1 เดือน

ระยะที่ 2 อบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดในรูปแบบพบกัน ระยะเวลา 2 วัน โดยวิทยากรให้ข้อเสนอแนะต่อผลการทำแบบฝึกหัดของผู้เข้าร่วมอบรม และให้ผู้เข้าร่วมอบรมนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปฝึกปฏิบัติกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในรอบที่ 2 พร้อมทั้งทำรายงานผลตามที่โครงการกำหนด มีระยะเวลาดำเนินการ 2 สัปดาห์

ระยะที่ 3 อบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัด ในรูปแบบประชุมออนไลน์ ระยะเวลา 3 วัน และสรุปผลสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้และการทำแบบฝึกหัด

การอบรมดังกล่าวมีการประเมินผล 3 ส่วน ประกอบด้วย แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน (Pre-post test) การประเมินผลการฝึกปฏิบัติ และการประเมินความคิดเห็นต่อหลักสูตร เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการทั้งหมดสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

(1) ผลการประเมินแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน (Pre-post test)

ตารางที่ 1 แสดงผลคะแนนแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน (Pre-post test) ของผู้เข้ารับการอบรม 20 คน

ผู้เข้ารับการอบรม (ทั้งหมดจำนวน 20 คน)	คะแนน Pre-test (คะแนนเต็ม 20)	ร้อยละ	คะแนน Post-test (คะแนนเต็ม 20)	ร้อยละ
รายชื่อที่ 1	16	80	19	95
รายชื่อที่ 2	6	30	18	90
รายชื่อที่ 3	10	50	16	80
รายชื่อที่ 4	15	75	17	85
รายชื่อที่ 5	11	55	20	100
รายชื่อที่ 6	11	55	19	95
รายชื่อที่ 7	14	70	20	100
รายชื่อที่ 8	11	55	18	90
รายชื่อที่ 9	11	55	19	95
รายชื่อที่ 10	9	45	18	90
รายชื่อที่ 11	12	60	18	90
รายชื่อที่ 12	5	25	20	100
รายชื่อที่ 13	11	55	20	100
รายชื่อที่ 14	7	35	20	100
รายชื่อที่ 15	9	45	16	80
รายชื่อที่ 16	9	45	18	90
รายชื่อที่ 17	13	65	19	95
รายชื่อที่ 18	14	70	19	95
รายชื่อที่ 19	13	65	20	100
รายชื่อที่ 20	9	45	17	85

คะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน (Pre-post test) อยู่ที่ 16 คะแนน จากคะแนนเต็มทั้งหมด 20 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 80 จากตารางจะเห็นได้ว่า การทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) มีผู้ผ่านเกณฑ์การประเมินเพียง 1 คน แต่ในการทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ผู้เข้ารับการอบรมผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80 ทั้งหมด 20 คน สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมผ่านการสอบประเมินผลภายหลังจากที่อบรมครบถ้วนแล้ว

(2) การประเมินผลการฝึกปฏิบัติ

การฝึกปฏิบัติมีคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยจะนำคะแนนที่ได้จากการส่งรายงานการฝึกปฏิบัติรวมกับคะแนนส่วนอื่น ๆ แบ่งออกเป็น 2 ครั้ง ดังนี้

คะแนนการฝึกปฏิบัติครั้งที่ 1 มีคะแนนเต็ม 10 คะแนน โดยการฝึกปฏิบัติที่ได้รับมอบหมาย คือ ให้ผู้เข้ารับการอบรมเขียนแผนที่ครอบครัว (Family map) และ สำนวญภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg) ภายในตนเอง

คะแนนการฝึกปฏิบัติครั้งที่ 2 มีคะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยการฝึกปฏิบัติที่ได้รับมอบหมาย คือ ให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดไปฝึกปฏิบัติกับเด็กหรือเยาวชนจำนวน 1 ราย พร้อมทั้งจัดทำรายงานตามที่กำหนด ผลการฝึกปฏิบัตินำเสนอในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลคะแนนการฝึกปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรม 20 คน

ผู้เข้ารับการอบรม (ทั้งหมด จำนวน 20 คน)	การบ้านครั้งที่ 1 คะแนนที่ ได้ (คะแนนเต็ม 10)	การบ้านครั้งที่ 2 คะแนนที่ ได้ (คะแนนเต็ม 20)	คะแนนรวม (คะแนนเต็ม 30)
รายที่ 1	9	18	27
รายที่ 2	8	17	25
รายที่ 3	9	18	27
รายที่ 4	9	18	27
รายที่ 5	8	18	26
รายที่ 6	8	18	26
รายที่ 7	8	14	22
รายที่ 8	8	17	25
รายที่ 9	8	19	27
รายที่ 10	8	17	25
รายที่ 11	8	16	24
รายที่ 12	8	16	24
รายที่ 13	8	18	26
รายที่ 14	8	16	24
รายที่ 15	8	18	26
รายที่ 16	8	16	24
รายที่ 17	8	17	25

ผู้เข้ารับการอบรม (ทั้งหมด จำนวน 20 คน)	การบ้านครั้งที่ 1 คะแนนที่ ได้ (คะแนนเต็ม 10)	การบ้านครั้งที่ 2 คะแนนที่ ได้ (คะแนนเต็ม 20)	คะแนนรวม (คะแนนเต็ม 30)
รายชื่อ 18	8	19	27
รายชื่อ 19	9	17	26
รายชื่อ 20	8	17	25

จากตารางข้างต้น พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ได้คะแนนสูงกว่าร้อยละ 80 ซึ่งถือว่าผลการประเมินการฝึกปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก

จากนั้นนำคะแนนทั้งข้อ (1) และ (2) มารวมกัน ได้ผลสรุปของคะแนนออกมาดังตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลคะแนนรวมที่ได้จากการทดสอบและการฝึกปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรม 20 คน

ผู้เข้ารับการอบรม (ทั้งหมด จำนวน 20 คน)	คะแนน (Post-test) (20 คะแนน)	คะแนน การบ้านครั้งที่ 1 (10 คะแนน)	คะแนน การบ้านครั้งที่ 2 (20 คะแนน)	คะแนนรวม 50 คะแนน	ร้อยละ
รายชื่อ 1	19	9	18	46	92
รายชื่อ 2	18	8	17	43	86
รายชื่อ 3	16	9	18	43	86
รายชื่อ 4	17	9	18	44	88
รายชื่อ 5	20	8	18	46	92
รายชื่อ 6	19	8	18	45	90
รายชื่อ 7	20	8	14	42	84
รายชื่อ 8	18	8	17	43	86
รายชื่อ 9	19	8	19	46	92
รายชื่อ 10	18	8	17	43	86
รายชื่อ 11	18	8	16	42	84
รายชื่อ 12	20	8	16	44	88
รายชื่อ 13	20	8	18	46	92
รายชื่อ 14	16	8	16	40	80
รายชื่อ 15	18	8	18	44	88
รายชื่อ 16	19	8	16	43	86
รายชื่อ 17	19	8	17	44	88
รายชื่อ 18	20	8	19	47	94
รายชื่อ 19	20	9	17	46	92
รายชื่อ 20	17	8	17	42	84

จากตารางสรุปคะแนนรวมทั้งหมดของผู้รับการอบรมที่การเข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรครอบครัวบำบัดฯ แสดงว่า ผู้เข้ารับการอบรมผ่านเกณฑ์การประเมินทั้งหมดทุกคน นั่นคือ ผลการประเมินของผู้เข้ารับการอบรมมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป

(3) การประเมินความคิดเห็นต่อหลักสูตร

คะแนนการประเมินความคิดเห็นของหลักสูตรได้มาจากการที่ให้นักสังคมสงเคราะห์ที่เข้ารับการอบรม หลักสูตร จำนวน 20 คน ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น โดยมีคำตอบเป็นระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ได้แก่ มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย และน้อย โดยแบ่งการนำเสนอผลการประเมินเป็น 3 ระยะตามการอบรม และนำเสนอเฉพาะผลคะแนนสูงสุดของแต่ละหัวข้อ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลคะแนนประเมินต่อหัวข้อของหลักสูตรในการอบรมรูปแบบออนไลน์ระยะที่ 1 ของผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 20 คน

หัวข้อ	ความเข้าใจต่อเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	ประโยชน์หรือความรู้ที่ได้รับจากการอบรมหัวข้อนี้	การนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	ความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ ช่วยให้ทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	ความเหมาะสมของรูปแบบหรือลักษณะของการอบรมกับเนื้อหา of หัวข้อ	ระยะเวลาในการอบรมหัวข้อนี้มีเหมาะสม	การบรรลุวัตถุประสงค์ของการอบรม
1. การสร้างสัมพันธภาพภายในตนเองกับผู้อื่น	ค่อนข้างมาก 60%	มาก 60%	มาก 55%	ค่อนข้างมาก 50%	ค่อนข้างมาก 55%	มาก 45%	ค่อนข้างมาก 55%
2. การตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายวิชาชีพ	ค่อนข้างมาก 50%	มาก 55 %	ค่อนข้างมาก 50%	ค่อนข้างมาก 50%	ค่อนข้างมาก 50%	มาก 40%	มาก 55%
3. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับครอบครัวและครอบครัวบำบัด	ค่อนข้างมาก 55%	มาก 55%	มาก 50%	ค่อนข้างมาก 55%	ค่อนข้างมาก 55%	ค่อนข้างมาก 50%	มาก 55%
4. ความเชื่อในการบำบัดแบบแซทเทียร์	ค่อนข้างมาก 55%	ค่อนข้างมาก 50%	ค่อนข้างมาก 55%	มาก 45%	ค่อนข้างมาก 45%	ค่อนข้างมาก 45%	มาก 55%
5. การสำรวจแผนที่ครอบครัว	ค่อนข้างมาก 55%	ค่อนข้างมาก 60%	ค่อนข้างมาก 50%	ค่อนข้างมาก 55%	ค่อนข้างมาก 50%	ค่อนข้างมาก 50%	ค่อนข้างมาก 60%

หัวข้อ	ความเข้าใจ ต่อเนื้อหาและ ความรู้ที่ได้ จากการอบรม หัวข้อนี้	ประโยชน์ หรือความรู้ ที่ได้รับจาก การอบรม หัวข้อนี้	การนำความรู้ที่ ได้จากหัวข้อนี้ ไปใช้หรือปรับใช้ ในการ ปฏิบัติงานสังคม สงเคราะห์ได้	ความรู้ที่ได้จาก การอบรมหัวข้อ นี้ ช่วยให้ทำงาน ด้านครอบครัว ได้ดีหรือมี ประสิทธิภาพ มากขึ้น	ความ เหมาะสมของ รูปแบบหรือ ลักษณะของ การอบรมกับ เนื้อหา ของหัวข้อ	ระยะ เวลาใน การอบรม หัวข้อนี้มี ความ เหมาะสม	การบรรลุ วัตถุประสงค์ ของการ อบรม
6. การเข้าใจคน ตามแนวคิด ของแซทเทียร์ เปรียบเสมือน ภูเขาน้ำแข็ง ของบุคคล	ค่อนข้างมาก 63.2%	ค่อนข้าง มาก 63.2%	ค่อนข้างมาก 52.6%	ค่อนข้างมาก 42.1%	ค่อนข้างมาก 52.6%	ค่อนข้าง มาก 47.5%	ค่อนข้าง มาก 57.9%
7. เป้าหมาย ในการบำบัด ตามแนว แซทเทียร์	ค่อนข้างมาก 55.6%	ค่อนข้าง มาก 50%	ค่อนข้างมาก 50%	ค่อนข้างมาก 55.6%	ค่อนข้างมาก 38.9%	ค่อนข้าง มาก 44.4%	ค่อนข้าง มาก 55.6%
8. องค์ประกอบ สำคัญ 5 ประการ ที่ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลง	มาก 38.9%	มาก 38.9%	มาก 44.4%	มาก 44.4%	มาก 44.4%	มาก 50%	มาก 44.4%
9. การใช้คำถาม เพื่อการสำรวจ ภูเขาน้ำแข็ง	มาก 72.4%	ค่อนข้าง มาก 55.6%	ค่อนข้างมาก 61.1%	ค่อนข้างมาก 61.1%	ค่อนข้างมาก 66.7%	ค่อนข้าง มาก 55.6%	ค่อนข้าง มาก 38.9%
10. สมมติเพื่อ การบำบัด	ค่อนข้างมาก 58.8%	ค่อนข้าง มาก 58.8%	ค่อนข้างมาก 70.6%	ค่อนข้างมาก 70.6%	ค่อนข้างมาก 64.7%	ค่อนข้าง มาก 70.6%	ค่อนข้าง มาก 70.6%
11.ระยะของ การเปลี่ยนแปลง ตามแนวคิด แซทเทียร์	ค่อนข้างมาก 68.8%	มาก 12.3%	ค่อนข้างมาก 62.5%	ค่อนข้างมาก 75%	ค่อนข้างมาก 68.8%	ค่อนข้าง มาก 50%	ค่อนข้าง มาก 50%
12.การวิเคราะห์ กรณีศึกษา	ค่อนข้างมาก 81.3%	ค่อนข้าง มาก 75%	มาก 81.3%	ค่อนข้างมาก 81.3%	ค่อนข้างมาก 68.8%	ค่อนข้าง มาก 56.3%	ค่อนข้าง มาก 81.3%

จากตารางข้างต้น พบว่า ผลการประเมินในแต่ละประเด็นของหัวข้อส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นไปในทางบวก และมีระดับการเห็นด้วยค่อนข้างมาก

ตารางที่ 5 แสดงผลคะแนนประเมินต่อหัวข้อของหลักสูตรในการอบรมรูปแบบพบกันระยะที่ 2 ของผู้เข้ารับ
การอบรมจำนวน 20 คน

หัวข้อ	มีการเรียนรู้และเข้าใจครอบคลุมบ้างหรือไม่	การฝึกปฏิบัติช่วยให้รู้สึกมั่นใจมากขึ้น	สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาใช้ในการฝึกปฏิบัติ	แบบรายงานต่างๆ ช่วยให้เรียนรู้การทำครอบคลุมบ้างหรือไม่	ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสม	หลักสูตรนี้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานด้านครอบครัว	จำเป็นต้องมีการฝึกปฏิบัติและมีผู้ให้คำแนะนำเพิ่มเติม	นักสังคมสงเคราะห์ควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องครอบคลุมบ้างหรือไม่	ความพอใจในการเข้าร่วมการอบรม
1.การรับมือของบุคคลเมื่อเผชิญกับภาวะต่างๆ เพื่อความอยู่รอดและการใช้พฤติกรรมการปรับตัวของบุคคล	ค่อนข้างมาก 57.9%	ค่อนข้างมาก 52.6%	ค่อนข้างมาก 42.1%	ค่อนข้างมาก 47.4%	ค่อนข้างมาก 47.4%	ค่อนข้างมาก 42.1%	ค่อนข้างมาก 42.1%	ปานกลาง 36.8%	ค่อนข้างมาก 36.8%
2.ขั้นตอนการทำ Therapy	มาก 47.4%	ค่อนข้างมาก 47.4%	ค่อนข้างมาก 52.6%	มาก 47.4%	ค่อนข้างมาก 47.4%	มาก 57.9%	มาก 57.9%	มาก 63.2%	มาก 52.6%
3.การปั้นภาพ	ค่อนข้างมาก 52.6%	มาก 52.6%	ค่อนข้างมาก 36.8%	ค่อนข้างมาก 63.2%	มาก 73.7%	ค่อนข้างมาก 68.4%	ค่อนข้างมาก 68.4%	ค่อนข้างมาก 63.2%	ค่อนข้างมาก 68.4%
4.การบำบัดส่วนต่าง ๆ ภายในจิตใจตามแนวแซทเทียร์	มาก 52.6%	มาก 52.6%	มาก 57.9%	มาก 52.6%	ค่อนข้างมาก 57.9%	ค่อนข้างมาก 52.6%	ค่อนข้างมาก 52.6%	มาก 47.9%	มาก 63.8%
5.สถิติการทำครอบครัวบำบัด	มาก 47.4%	ค่อนข้างมาก 52.6%	ค่อนข้างมาก 57.9%	ค่อนข้างมาก 68.4%	ค่อนข้างมาก 36.8%	ค่อนข้างมาก 47.4%	ค่อนข้างมาก 63.2 %	ค่อนข้างมาก 52.6%	ค่อนข้างมาก 47.4%

จากตารางสรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีการเห็นด้วยต่อรูปแบบการฝึกปฏิบัติค่อนข้างมาก และเห็นถึงประโยชน์ของการฝึกปฏิบัติที่จะช่วยให้สามารถนำการทำครอบครัวบำบัดไปปฏิบัติงานกับเด็ก เยาวชน และครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 6 แสดงผลคะแนนประเมินต่อหัวข้อของหลักสูตรในการอบรมรูปแบบออนไลน์ระยะที่ 3 ของผู้เข้ารับ
การอบรมจำนวน 20 คน

หัวข้อ	ความเข้าใจ ต่อเนื้อหาและ ความรู้ ที่ได้ จากการ อบรมหัวข้อนี้	ประโยชน์ หรือความรู้ ที่ได้รับจาก การอบรม หัวข้อนี้	การนำความรู้ จากหัวข้อนี้ไป ใช้หรือปรับใช้ ในการปฏิบัติ งานสังคม สงเคราะห์ได้	หัวข้อนี้ช่วยให้ ทำงานด้าน ครอบครัวได้ดี หรือมี ประสิทธิภาพ มากขึ้น	ความ เหมาะสมของ รูปแบบของ การอบรม กับเนื้อหาของ หัวข้อ	ความ เหมาะสม ของ ระยะเวลา ในการอบรม หัวข้อนี้	การบรรลุ วัตถุประสงค์ ของการ อบรม
1.การบำบัดแบบ Self mandala	มาก 52.9%	มาก 64.7%	มาก 52.9%	มาก 47.1%	มาก 52.9%	ค่อนข้างมาก 58.8%	มาก 41.2%
2.กฎของ ครอบครัว	มาก 52.9%	มาก 76.5%	มาก 70.6%	มาก 58.8%	มาก 64.7%	ค่อนข้างมาก 52.9%	ค่อนข้าง มาก 52.9%
3.ประเมินผล เป้าหมายส่วน บุคคลและ เป้าหมายวิชาชีพ	มาก 52.9%	มาก 58.8%	มาก 52.9%	มาก 52.9%	มาก 52.9%	มาก 52.9%	มาก 58.8%
4.การจัดการเรื่อง ค้างคาใจ	มาก 82.4%	มาก 88.2%	มาก 82.4%	มาก 82.4%	มาก 88.2%	มาก 88.2%	มาก 88.2%
5.เทคนิคทักษะ การทำครอบครัว บำบัด	มาก 45%	มาก 45%	มาก 55%	มาก 60%	ค่อนข้าง มาก 40%	มาก 40%	มาก 50%
6.สื่อสารรัก ในครอบครัว	ค่อนข้างมาก 45%	มาก 55%	มาก 55%	มาก 60%	มาก 40%	มาก 40%	มาก 50%
7.การเพิ่มคุณค่า ในตนเอง	มาก 60%	มาก 70%	มาก 60%	มาก 70%	มาก 50%	มาก 55%	มาก 70%

จากตารางข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยในระดับมาก เช่น การบรรลุ
วัตถุประสงค์ของการอบรมและการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติงานด้านครอบครัว

จากการประเมินความคิดเห็นทั้ง 3 ระยะของการจัดการอบรม ได้ประเมินโดยผู้เข้ารับการอบรม
ทุกหัวข้อ คะแนนส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ค่อนข้างมาก และปานกลาง ตามลำดับ โดยสรุปผลคะแนน
จะเป็นคะแนนที่สูงที่สุดของแต่ละหัวข้อ

ทั้งนี้ผู้เข้ารับการอบรมได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการอบรม แต่ละหัวข้อในหลายประเด็น
ซึ่งรวบรวมได้จากการทำแบบประเมินความพึงพอใจทั้ง 3 ระยะ ได้ดังนี้

จากหัวข้อการสร้างสัมพันธภาพภายในตนเองกับผู้อื่น ผู้เข้ารับการอบรมได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการอบรม
ในหัวข้อนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริงและสามารถทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้

รวมถึงช่วยให้ได้ทบทวนความรู้ และช่วยพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้เท่าทันต่อสถานการณ์ ลักษณะปัญหาครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมได้

จากการอบรมหัวข้อการตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและวิชาชีพ จริยธรรมในการบำบัด, หัวข้อความเชื่อในการบำบัดแบบแซทเทียร์ และหัวข้อการรับมือของบุคคลเมื่อเผชิญกับภาวะต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอด และการใช้พฤติกรรมการปรับตัวของบุคคลช่วยในการบำบัด ผู้เข้ารับการอบรม ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า วิทยากรมีความเหมาะสมกับหลักสูตรการอบรม ในหัวข้อเหล่านี้ มีการยกตัวอย่างประกอบกรณีศึกษาในแต่ละเรื่องได้ดีมาก ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นภาพและเข้าใจง่ายขึ้น

จากการอบรมหัวข้อความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับครอบครัวและครอบครัวบำบัด, หัวข้อการสำรวจแผนที่ครอบครัว หัวข้อการใช้คำถามเพื่อการสำรวจภูเขาน้ำแข็ง หัวข้อการเข้าใจคนตามแนวคิดของแซทเทียร์ เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งของบุคคล และหัวข้อสถิติการทำครอบครัวบำบัด ผู้เข้ารับการอบรมได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การอบรมในหัวข้อเหล่านี้ทำให้ได้ทบทวนความรู้ของตนเอง ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในบทบาทนักสังคมสงเคราะห์ได้เป็นอย่างดี ทำให้สามารถนำทักษะต่าง ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

จากการอบรมหัวข้อองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง, หัวข้อเทคนิคทักษะการทำครอบครัวบำบัด และหัวข้อสื่อสารรักในครอบครัว ผู้เข้ารับการอบรมได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการอบรมในหัวข้อเหล่านี้ที่มีการฝึกปฏิบัติควรมีการจัดอบรมฯ ในรูปแบบพบกัน จึงจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่า เพราะได้มีการฝึกปฏิบัติจริงและมองเห็นภาพง่ายกว่า อีกทั้งสภาพแวดล้อมในที่ทำงานของผู้เข้ารับการอบรม บางคนไม่เหมาะสมกับการอบรมที่มีการฝึกปฏิบัติเท่าที่ควร บางคนถูกรบกวนจากเพื่อนร่วมงาน รวมถึงบางคนถูกมอบหมายให้ปฏิบัติงานอื่นในระหว่างที่มีการอบรม

จากการอบรมหัวข้อสมาธิเพื่อการบำบัด ผู้เข้ารับการอบรมให้ข้อคิดเห็นว่าทำให้ได้ระลึกถึงช่วงเวลาในวัยเด็ก สามารถทบทวนและเชื่อมโยงกับวัยเด็กและวัยปัจจุบันได้ง่ายขึ้น

จากการอบรมหัวข้อระยะของการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดแซทเทียร์ และหัวข้อการวิเคราะห์กรณีศึกษา ผู้เข้ารับการอบรม ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่ามีระยะเวลาในการอบรมน้อยเกินไป ควรเพิ่มเวลาในการอบรมให้มากขึ้นกว่านี้

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินผล

หัวข้อนี้เป็นการสรุปการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินผลโครงการและปรับปรุงหลักสูตรและคู่มือครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม เมื่อจัดทำหลักสูตรและได้นำไปทดลองใช้กับนักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 20 คน ระยะเวลาในการอบรมตามหลักสูตรร่วมกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 วัน/60 ชั่วโมง และผู้เข้าร่วมทั้ง 20 คน ทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายและส่งงานตามที่โครงการกำหนดเรียบร้อยแล้ว จึงได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินผลโครงการและปรับปรุงหลักสูตรและคู่มือครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ผลการประชุมสรุปดังนี้

1. อภิปรายและให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงาน ในกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม

โดย ดร.สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์ อดีตนักสังคมสงเคราะห์เชี่ยวชาญ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้สรุปการอบรมที่ผ่านมา ซึ่งมีการจัดอบรมทั้งในแบบออนไลน์และแบบพบกัน ทั้งหมด 3 ระยะ มีผู้เข้ารับการอบรมเป็นนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 20 คน โดยผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมดได้ผ่านเกณฑ์ตามที่โครงการกำหนด

2. อภิปรายและให้ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดฯ

2.1 ระยะเวลาและรูปแบบในการอบรมแต่ละรายวิชามีความเหมาะสมหรือไม่

ผู้เข้ารับการอบรม ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่าระยะเวลาและรูปแบบในการอบรมแต่ละรายวิชา มีการใช้ระยะเวลาและรูปแบบในการอบรมที่เหมาะสมแล้ว ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานและในชีวิตประจำวันได้ ยกเว้นหัวข้อการบำบัดแบบ Self mandala ที่มีข้อคิดเห็นว่าการฝึกปฏิบัติและการสาธิตการบำบัดแบบ Self mandala ควรเป็นการอบรมในรูปแบบพบกันมากกว่ารูปแบบออนไลน์ เพราะจะทำให้เข้าใจรายละเอียดและได้ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ได้ครบถ้วนมากขึ้น และหัวข้อการจัดการเรื่องค้างคาใจ (Unfinished-business) ที่มีความเห็นว่าการให้มีการอบรมทั้งรูปแบบออนไลน์และรูปแบบพบกัน เนื่องจากต้องเรียนรู้จากการบรรยายและฝึกปฏิบัติ จึงเห็นควรเพิ่มรายวิชานี้ในการอบรมแบบพบกัน ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที เพราะการฝึกปฏิบัติในระหว่างการอบรมรูปแบบพบกัน จะทำให้มีประสิทธิภาพมากกว่า ทั้งนี้ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เห็นควรให้มีการเพิ่มระยะเวลาในการอบรมรูปแบบพบกัน จาก 2 วัน เป็น 3 วัน เพราะจะทำให้เห็นตัวอย่างจริงในการฝึกทักษะและเทคนิคต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

2.2 ประโยชน์หรือความรู้ที่ได้รับจากการอบรมหัวข้อต่าง ๆ และการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์

ผู้เข้ารับการอบรมได้มีข้อคิดเห็นจากการอบรมว่าวิทยากรมีการยกตัวอย่างและสาธิตวิธีการบำบัด รวมถึงให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติการบำบัดจริง จึงเกิดการเรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความมั่นใจในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น เช่น ความรู้ที่ได้รับจากหัวข้อการใช้คำถามเพื่อการสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (Using process question to explore iceberg) ทำให้ทราบถึงเทคนิคและวิธีการในการค้นหาความรู้สึกที่เป็นปัญหาได้โดยละเอียดและทราบหลักในการเข้าไปค้นหาปัญหานั้นได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดความเข้าใจต่อความรู้สึกของตนเองและผู้รับการบำบัด เป็นต้น ซึ่งสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานกับเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้รับการบำบัดได้เป็นอย่างดี ทำให้เด็ก เยาวชน และครอบครัวเกิดความเข้าใจในครอบครัวของตนเองมากขึ้น และเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

2.3 ความเหมาะสมของสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน

ผู้เข้ารับการอบรม ได้ให้ข้อคิดเห็นว่สื่อที่ใช้ในการอบรมในแต่ละหัวข้อควรเป็นในรูปแบบที่สามารถนำกลับมาทบทวนในภายหลังจากจบหลักสูตรการอบรม ได้ง่าย สามารถนำกลับมาทบทวนและเรียนรู้ได้

เมื่อต้องการ และในส่วนเทคนิคต่าง ๆ ที่ต้องฝึกปฏิบัติควรเป็นการอบรมแบบพบกันจะทำให้สามารถฝึกปฏิบัติได้จริงและเห็นภาพมากขึ้น

3. อภิปรายและให้ข้อเสนอแนะต่องานที่ได้รับมอบหมายและการฝึกปฏิบัติ

3.1 ความเหมาะสมของเนื้อหาการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมาย

ผู้เข้ารับการอบรมมีความเห็นว่าการบ้านที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ การบ้านทั้ง 2 ครั้ง รวมถึงการฝึกปฏิบัติ ระหว่างการอบรมมีความเหมาะสมต่อหลักสูตรการอบรม มีเนื้อหาที่น่าสนใจและเหมาะสมในการปฏิบัติงาน ด้านสังคมสงเคราะห์

3.2 ระยะเวลาในการส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

ผู้เข้ารับการอบรมได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องของระยะเวลาต่องานที่ได้รับมอบหมายนั้น มีระยะเวลาน้อยเกินไป โดยเฉพาะในการบ้านครั้งที่ 2 ที่กำหนดให้นำความรู้และทักษะไปฝึกปฏิบัติ กับเด็กและเยาวชน เนื่องจากผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีภาระกิจงานในตำแหน่งของตนที่มากอยู่แล้ว อาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดสรรเวลาในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย จึงเสนอให้ควรเพิ่มระยะเวลาให้เหมาะสมขึ้น จากเดิมให้เวลา 2 สัปดาห์ อาจเพิ่มโดยใช้วิธีเฉลี่ยระยะเวลาทั้งหมดที่ผู้เข้ารับการอบรมส่งงานที่ได้รับมอบหมาย จนครบทุกคน

3.3 ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติในแต่ละบทที่มีการแบ่งกลุ่มย่อย

ผู้เข้ารับการอบรมให้ข้อคิดเห็นในเรื่องระยะเวลาของการฝึกปฏิบัติในบางหัวข้อที่มีการแบ่งกลุ่มย่อย ยังไม่เหมาะสมกับเนื้อหาและยังไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับวิทยากร ในบางหัวข้อวิทยากร ให้เวลาฝึกปฏิบัติมากเกินไป แต่ในบางหัวข้อที่มีกรณีศึกษาต้องใช้เวลาในการอ่าน ส่งผลให้มีระยะเวลา ในการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างหรือฝึกปฏิบัติน้อยลง จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรให้กรณีศึกษาแก่ผู้เข้ารับการอบรม ไว้ก่อนการแบ่งกลุ่มย่อย เพื่อให้อ่านและทำความเข้าใจก่อนที่จะมีการฝึกปฏิบัติ และควรจัดสรรระยะเวลา การฝึกปฏิบัติในแต่ละหัวข้อให้เหมาะสมกับเนื้อหามากขึ้นและกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน

4. การอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม

ข้อเสนอแนะต่อเนื้อหาภายในเล่มหลักสูตรฯ

- คำนึงควรเพิ่มเติมความสำคัญของครอบครัว การดำเนินงานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และเพิ่มผู้จัดทำ
- แก้ไขคุณสมบัติของวิทยากรที่ระบุว่าจำเป็นต้องมีใบประกาศทางด้านแซทเทียร์ได้หรือไม่ มติที่ประชุม เห็นว่าไม่ควรแก้ไข และวิทยากรผู้ช่วยไม่จำเป็นต้องมีใบประกาศทางด้านแซทเทียร์
- ปรับคำว่า CL และ TP ให้เป็นตัวหนา
- ให้ปรับระยะเวลาของหัวข้อการจัดการเรื่องค้างคาใจ (Unfinished-business) เป็น 3 ชั่วโมง โดยให้ตัด เวลาของหัวข้อสื่อภาษารักออก 30 นาที

- ในแผนกิจกรรมหัวข้อ การใช้คำถามเพื่อการสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (Using process question to explore iceberg) ให้เปลี่ยนเป็น 4.30 ชั่วโมงให้ตรงกับในโครงสร้างหลักสูตร

- หัวข้อเรื่องที่ 7 การสำรวจแผนที่ครอบครัว (Family map) และ ใบความรู้เรื่องการสำรวจแผนที่ครอบครัว (Family map) ให้แก้ไขคำให้เหมือนกัน คือ อดีตกับปัจจุบัน

- หัวข้อเรื่องที่ 1 ในส่วนของใบความรู้ เรื่อง การสร้างสัมพันธภาพภายใน (Internal making contacts) ให้ตัดคำว่า Inner ออก เหลือแค่คำว่า Wisdom (การมีปัญญาจากภายใน)

- หัวข้อการตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและวิชาชีพ (Setting personal and professional goal) ให้ตัดคำว่า จริยธรรมในการบำบัดออก และแก้ไขในทุกเนื้อหาด้วย

- หัวข้อเรื่องที่ 2 เรื่องการตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและวิชาชีพ ให้ตัดวัตถุประสงค์ที่ 2 ออก

- ใบงาน เรื่อง การตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและวิชาชีพ ชั้นที่ 4 ให้บันทึกเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายวิชาชีพด้วย

- ให้ใช้ตัวเลขไทยหรืออารบิกให้เหมือนกันทั้งหมด

- หากมีภาพประกอบ ให้ดูว่าสัญลักษณ์ต่าง ๆ เคลื่อนหรือไม่ เช่น ลูกศรที่ใช้ในการชี้ภาพ

- กรณีศึกษาคุณแพร์ให้แก้ไขเนื้อหาเป็น ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และทำหน้าที่ช่วยปู่และย่าเย็บผ้าโหล ทำงานบ้านและดูแลบุตรบกพร่องทางสติปัญญา สามียายุ 33 ปี การศึกษามัธยมศึกษา 3 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

- ใบงาน เรื่อง กระบวนการทำครอบครัวบำบัด (Demonstration family therapy) คำว่า elements ให้ใช้ตัว e พิมพ์เล็ก

- จัดไฟล์ภาพให้ตรงตำแหน่ง

- ในตารางหลักสูตร หัวข้อการจัดการเรื่องค้างคาใจ (Unfinished-business) ให้ระบุเวลาเป็น 3 ชั่วโมง เพราะเห็นควรเพิ่มการอบรมรูปแบบพบกันด้วย

- ภาคผนวกครบถ้วนแล้ว แต่ควรเพิ่มหัวข้อในหน้าแบบบันทึกรายงาน

การนำหลักสูตรฯ ไปขยายผล

ภายหลังจากที่เสร็จสิ้นโครงการแล้วจะนำไปติดตามผลในโครงการติดตามและประเมินผลการนำผล การศึกษาวิจัยขององค์กรไปสู่การใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานต่อไป

ข้อค้นพบ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ผู้เข้ารับการอบรมหลายรายให้ข้อคิดเห็นว่าเป็นระหว่างการอบรมได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานอื่น ไปด้วย ทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ บางครั้งต้องขาดการอบรมเพราะต้องไปราชการที่อื่น รวมถึง ต้องอบรมในสถานที่ทำงานที่มีบุคคลอื่นพูดคุยกันเสียงดัง ทำให้ไม่มีสมาธิในการอบรมเท่าที่ควร

ดังนั้นที่ประชุมจึงมีข้อเสนอว่าหากต้องการให้การอบรมเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนจะต้องเข้าร่วมอย่างครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ การอบรมรูปแบบ ออนไลน์ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมขาดสมาธิและมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้ดีเท่าที่ควร

ดังนั้นการอบรมแบบพบกัน จึงอาจเป็นทางออกที่ดีและเหมาะสมที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพกว่า

บทที่ 5

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

โครงการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมครอบครัวของเด็กและเยาวชน และเพื่อดูแลติดตามสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว และเพื่อให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ด้วยการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม

โครงการฯ ยังสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการวิจัยและพัฒนา ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2566-2569) กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในรอบที่ 1 การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างสงบสุข ในเรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาพหุตินิสัยในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ เนื่องจากหลักสูตรครอบครัวบำบัดเป็นหลักสูตรที่ใช้ในการแก้ไขพฤติกรรมเด็ก เยาวชน และครอบครัวเชิงลึก เพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชนสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น และช่วยลดปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

ซึ่งในปัจจุบันการดำเนินการด้านการป้องกันการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เพิ่มขึ้นนั้นไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการมีเครื่องมือวิธีการ และโปรแกรมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่สามารถประเมินและจัดการกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเตรียมพร้อมครอบครัวและผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนในการดูแลและสนับสนุนช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน ซึ่งครอบครัวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกำกับดูแล ให้การชี้แนะ และสนับสนุนช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ การทำหน้าที่ของครอบครัวดังกล่าวนี้เป็นเสมือนภูมิคุ้มกัน ที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถเผชิญกับอุปสรรคในช่วงเปลี่ยนผ่านของช่วงวัยและสถานการณ์ยากลำบากต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

ทั้งนี้ทราบกันดีว่าเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่นั้นมีความเปราะบางทางด้านครอบครัวในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างกัน และการทำหน้าที่ของครอบครัวในการกำกับควบคุมพฤติกรรมเด็กและเยาวชน เช่น สัมพันธภาพระหว่างเด็ก เยาวชน และสมาชิกครอบครัวไม่ราบรื่น มีความขัดแย้งภายในครอบครัวสูง ครอบครัวมักใช้วิธีการสื่อสารเชิงลบในการจัดการพฤติกรรมปัญหาของเด็กและเยาวชน เป็นต้น ความเปราะบางเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ในการดูแลและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเติบโตและพัฒนาความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นการที่ครอบครัวมีความเปราะบางในลักษณะนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการดูแลเด็กและเยาวชนที่ออกจากกระบวนการยุติธรรมให้กลับมาดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขและไม่กระทำผิดกฎหมาย

ปัจจัยด้านครอบครัวจึงมีความสำคัญต่อการป้องกันการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน การช่วยให้สมาชิกครอบครัวและเด็กและเยาวชนมีโอกาสในการพูดคุยทำความเข้าใจ และยอมรับกันและกัน รวมทั้งร่วมคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันผ่านกระบวนการครอบครัวบำบัด (Family therapy) ที่ดำเนินการโดยนักสังคมสงเคราะห์นั้น เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการทำหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว ให้ประสานกลมกลืนไปในทางบวกมากขึ้น โดยนักสังคมสงเคราะห์มีหน้าที่ในการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก เยาวชนและครอบครัวก่อนที่จะเด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัว รวมทั้งทำหน้าที่ติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังกลับไปใช้ชีวิตในสังคมเป็นเวลา 1 ปี ด้วยภารกิจเช่นนี้ จึงทำให้นักสังคมสงเคราะห์สามารถให้การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ตลอดจนการทำครอบครัวบำบัดแก่เด็ก เยาวชน และครอบครัวได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เด็กและเยาวชนเข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจนกระทั่งกลับไปใช้ชีวิตในสังคม

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเห็นถึงความสำคัญของครอบครัวและการเพิ่มประสิทธิภาพของนักสังคมสงเคราะห์ในการทำงานร่วมกับครอบครัว จึงจัดโครงการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมครอบครัวของเด็กและเยาวชน และดูแลติดตามสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัวด้วยการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งโครงการฯ มีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของกรมพินิจฯ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 – 2570) จำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 พัทธกษัณณ์คุ้มครองเด็กและเยาวชน และผู้เยาว์ ในกระบวนการยุติธรรมให้เป็นมาตรฐานสากล ในด้านการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการป้องกัน แก้ไข บำบัดฟื้นฟูสามารถกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข เนื่องจากการนำหลักสูตรครอบครัวบำบัดไปใช้ติดตามหลังปล่อยเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้กลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติสุขด้วยนักวิชาชีพที่ผ่านการอบรมและมีมาตรฐาน

เรื่องที่ 2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่าย และบูรณาการในการพัทักษัณณ์คุ้มครองเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยในกิจกรรมของโครงการฯ นักสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการอบรมจะต้องนำครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่มีปัญหามาดูแลด้วยการใช้หลักสูตรครอบครัวบำบัด เป็นการส่งเสริมการนำครอบครัวเข้ามามีส่วนในการแก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

เรื่องที่ 3 พัฒนาขีดสมรรถนะขององค์กรให้มีมาตรฐานด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยผลผลิตของโครงการฯ จะได้ทั้งในส่วนของหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์และได้นักสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการอบรมและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงเป็นต้นแบบในการขยายผลต่อไป

โครงการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดฯ มีนักสังคมสงเคราะห์สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 20 คน เข้าร่วมโครงการฯ โดยมีระยะเวลาในการดำเนินโครงการระหว่างเดือน มิถุนายน 2566 – กุมภาพันธ์ 2567 มีการดำเนินโครงการดังนี้

1. อนุมัติโครงการและแต่งตั้งคณะทำงาน
2. ประชุมที่ปรึกษาและคณะทำงานโครงการฯ

3. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม พร้อมจัดทำคู่มือการทำครอบครัวบำบัด โดยผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอก ร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์ของกรมพินิจฯ

4. จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ให้กับนักสังคมสงเคราะห์ในหน่วยงานนำร่อง จำนวน 20 คน โดยมีระยะเวลาในการอบรมร่วมกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 วัน/60 ชั่วโมง แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1 อบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดในรูปแบบออนไลน์ ระยะเวลา 5 วัน วิทยากรให้ความรู้และกำหนดแบบฝึกหัดให้ผู้เข้าร่วมอบรมนำความรู้หลักสูตรครอบครัวบำบัดที่ได้จากการอบรมไปฝึกปฏิบัติกับเด็ก เยาวชนและครอบครัว พร้อมทั้งทำรายงานผลตามที่โครงการกำหนดส่งวิทยากร มีระยะเวลา 1 เดือน ได้ดำเนินการจัดเมื่อวันที่ 9 – 10 , 17 , 19 – 20 ตุลาคม 2566

4.2 อบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดในรูปแบบพบกัน ระยะเวลา 2 วัน วิทยากรให้ข้อเสนอแนะต่อผลการทำแบบฝึกหัดของผู้เข้าร่วมอบรม และให้ผู้เข้าร่วมอบรมนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปฝึกปฏิบัติกับเด็ก เยาวชนและครอบครัว ในรอบที่ 2 พร้อมทั้งทำรายงานผลตามที่โครงการกำหนด มีระยะเวลา 2 สัปดาห์ ได้ดำเนินการจัดเมื่อวันที่ 16 – 17 พฤศจิกายน 2566

4.3 อบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดและสรุปผลสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้และการทำแบบฝึกหัดในรูปแบบออนไลน์ ระยะเวลา 3 วัน ได้ดำเนินการจัดเมื่อวันที่ 1, 7 – 8 ธันวาคม 2566

โดยมีเกณฑ์การประเมินผลการอบรม ดังนี้

(1) นักสังคมสงเคราะห์ที่เข้ารับการอบรมผ่านการทดสอบความรู้ก่อน (Pre-test) – หลังเรียน (Post-test) อย่างน้อยร้อยละ 80 ของผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด

(2) นักสังคมสงเคราะห์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดนำความรู้ไปใช้บำบัดเด็ก และเยาวชนและครอบครัวตามหลักการและวิธีการของครอบครัวบำบัดได้ผ่านเกณฑ์ อย่างน้อยร้อยละ 80 ของผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด

5. รวบรวมรายงานและประเมินผลการอบรม เพื่อวิเคราะห์การดำเนินการของนักสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการอบรม โดยมีใช้เกณฑ์ประเมินตามที่โครงการกำหนด

6. ประชุมเชิงปฏิบัติการของคณะทำงานร่วมกับวิทยากร เพื่อประเมินผลโครงการและปรับปรุงหลักสูตร และคู่มือครอบครัวบำบัด

7. จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการนำความรู้และทักษะที่ได้รับการจากการอบรมไปทดลองใช้กับเด็ก เยาวชน และครอบครัว

8. จัดทำรายงานการฉบับสมบูรณ์โครงการจัดทำหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมครอบครัวของเด็กและเยาวชนและการดูแลติดตามสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัวมีรายละเอียด ดังนี้

1. ควรขยายผลให้มีการอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดให้แก่นักสังคมสงเคราะห์ทุกราย เนื่องจากเป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน และสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมได้อย่างต่อเนื่องครบถ้วนทุกระยะของการอบรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการอบรมอย่างแท้จริง
2. รูปแบบของการอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดควรเป็นรูปแบบพบกันในทุกๆระยะ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมจะสามารถเข้าร่วมและทำกิจกรรมกลุ่มย่อยได้อย่างเต็มที่
3. ควรมีการกำหนดกลไกหรือวิธีการที่สนับสนุนให้นักสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการอบรมแล้วนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เช่น มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานด้านครอบครัวบำบัดให้มีมาตรฐานและประสิทธิภาพต่อไป

ปัญหาอุปสรรคในการอบรม

ผู้เข้ารับการอบรมหลายรายให้ข้อคิดเห็นว่าการอบรมรูปแบบออนไลน์ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมขาดสมาธิ ในระหว่างการอบรมได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานอื่นไปด้วย ทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ บางครั้งต้องการอบรมเพราะต้องไปราชการ เนื่องจากต้องอบรมในสถานที่ทำงานที่มีสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ซึ่งอาจแก้ไขได้โดยจัดอบรมแบบพบปะหรืออนุญาตให้ผู้เข้ารับการอบรมใช้สถานที่ในการอบรมออนไลน์ที่มีบรรยากาศที่เหมาะสมนอกเหนือจากที่ทำงาน

บรรณานุกรม

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). นิยามและประเภทครอบครัว. สืบค้นจาก <https://infocenter.nationalhealth.or.th/sites/default/files/นิยามและประเภทครอบครัว.pdf>
- กัณฐรัตน์ เหลืองอ่อน.(2020). การประยุกต์ใช้แนวคิดของซาเทียร์โมเดลในการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจในป้องกันการติดเกมในวัยรุ่น Application of Satir model psychological training to strengthen psychological protection skills to game addiction among adolescents.กรุงเทพฯ, น.46
- ครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรงในคู่รัก ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตสุขภาพกาย และพัฒนาการเด็กระยะยาว. (2021). สืบค้นจากเว็บไซต์: <https://www.sdgmovement.com/2021/05/05/intimate-partner-violence-affects-childrenshealth/>
- ต้นสาย แก้วสว่าง, และ พงศกร รุ่งวิทยานุกูล. (2564) ครอบครัวบำบัดตามแนวทางการบำบัดความคิดและพฤติกรรม: บทความฟื้นฟูวิชาการ. (ม.ป.ท.)
- นางพาง ลีสมุขรณ, นวนันท์ ปิยะวัฒน์กุล และสุวรรณา อรุณพงศ์ไพศาล. (2007).วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 2550;52(1);1-6, น.1-16
- บุญยวัจน์ ไตรจุฑากาญจน์. (2559). บทบาทของครอบครัวในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในชั้นการพิจารณาคดี: ศึกษาเฉพาะกรณี ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี (ปริญญาวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ) สืบค้นจาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:126818
- รศรินทร์ เกรย์, และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ (บรรณาธิการ). (2554). นิยาม ประเภทครอบครัว และดัชนี ตัวชี้วัดครอบครัวอยู่ดีมีสุข: การทบทวนวรรณกรรม. สมุทรสาคร: สำนักพิมพ์ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (ม.ป.ป.). การพัฒนาหลักสูตร. สืบค้นจาก http://www.curriculumandlearning.com/upload/หลักสูตร_1415863499.pdf
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.(2564). นิยาม ประเภทครอบครัว และดัชนีตัวชี้วัดครอบครัวอยู่ดีมีสุข: การทบทวนวรรณกรรม. สืบค้นจาก <https://ipsr.mahidol.ac.th/wpcontent/uploads/2022/03/Report-File-633.pdf>
- สถาบันวิจัยและพัฒนา.(2564) โครงการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาระบบการยุติธรรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (รายงานฉบับสมบูรณ์), น.23-33
- เสาวธาร โพธิ์กลัด.(2563).งานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม ; บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อสร้างความปลอดภัยและความสงบสุข และลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยภายใต้ยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม ระยะ 20 ปี (พ.ศ 2560-2579) สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม ; การปลดปล่อยความเหลื่อมล้ำสู่ความยั่งยืน (รายงานฉบับสมบูรณ์), น.103-110

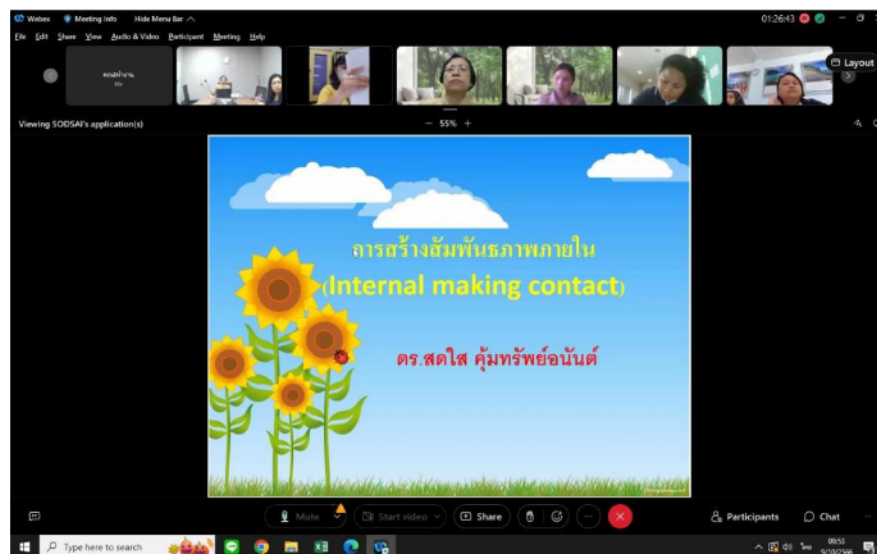
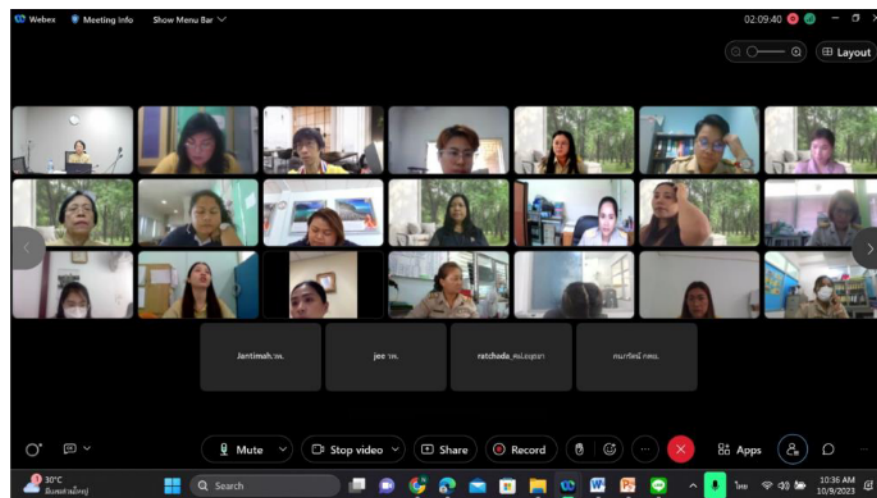
- สุทธิชัย เพ็ชรศรี, สิริพรรณ ศรีมีชัย, และ ฉันทนา เลอ มูแอลลิค.(2562). ครอบครัวบำบัดแนวซาเทียร์กับการศึกษาความในใจของผู้ปกครองเพื่อลดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก Satir family therapy with parent's mental process to reduce violence against children; รายงานสืบเนื่องการสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มช. ปีที่ 65. (รายงานฉบับสมบูรณ์), น.181
- อารีรัตน์ อติชัยเดชรินทร์.(2560). ข้อท้าทายงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคดีเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ; รายงานสืบเนื่องการสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มช.ปีที่ 65. (รายงานฉบับสมบูรณ์), น.196-197

ภาคผนวก

สรุปการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัด
สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ระยะที่ 1
รูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Webex วันที่ 9,10,17 19 และ 20 ตุลาคม 2566

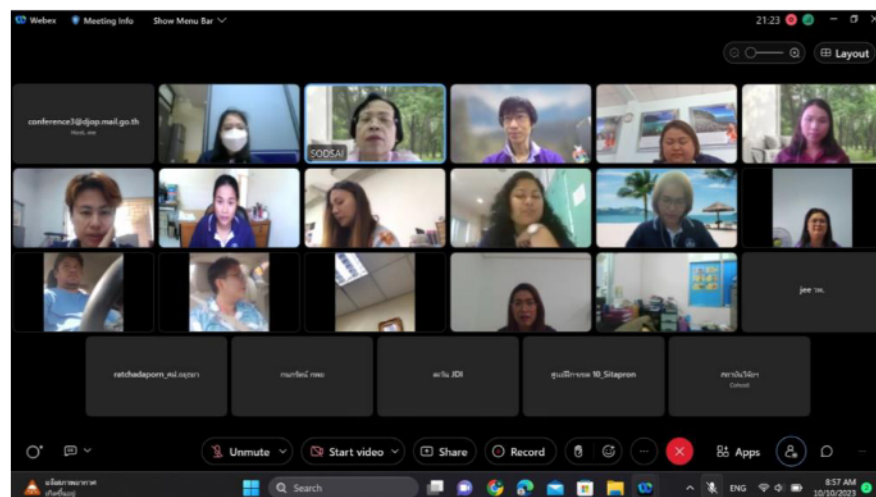
วันที่ 9 ตุลาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 3 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. การสร้างสัมพันธ์ภายในตนเองกับผู้อื่น (Internal making contact)
2. การตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและวิชาชีพ (Setting personal and professional goal)
3. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับครอบครัวและครอบครัวบำบัด

วันที่ 10 ตุลาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 3 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อดัง ต่อไปนี้

1. ความเชื่อในการบำบัดแบบแซทเทียร์ (Satir's therapeutic beliefs)
2. การสำรวจแผนที่ครอบครัว (Family map)
3. การเข้าใจคนตามแนวคิดของแซทเทียร์เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งของบุคคล (Personal iceberg)

วันที่ 17 ตุลาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 2 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อดัง ต่อไปนี้

1. เป้าหมายในการบำบัดตามแนวคิดแซทเทียร์ (The therapeutic goal of the Satir model)
2. องค์ประกอบสำคัญ 5 ประการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

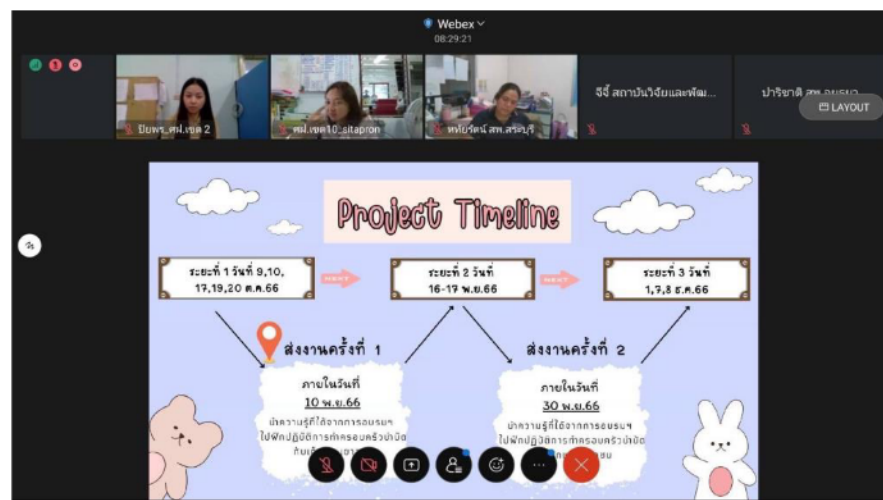
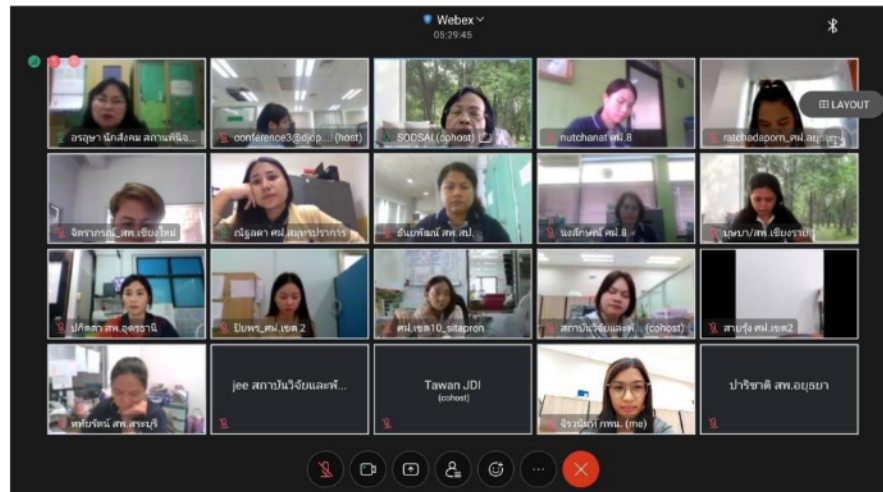
วันที่ 19 ตุลาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 2 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อดัง ต่อไปนี้

1. การใช้คำถามเพื่อการสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (Using process question to explore iceberg)
2. สมาธิเพื่อการบำบัด (Meditation)

วันที่ 20 ตุลาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 2 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อดัง ต่อไปนี้

1. ระยะของการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดแซทเทียร์ (Stages of change)
2. การวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case study analyses)

การอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงาน ในกระบวนการยุติธรรม ระยะที่ 1 ระยะเวลา 5 วัน จำนวน 12 หัวข้อ มีนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมการอบรม ในวันที่ 9 และ 10 ตุลาคม 2566 ครบทั้ง 20 คน ส่วนในวันที่ 17 และ 19 ตุลาคม 2566 มีนักสังคมสงเคราะห์ เข้าร่วมการอบรม จำนวน 18 คน และวันที่ 20 ตุลาคม 2566 มีนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมการอบรม จำนวน 16 คน การอบรม ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ผู้เข้ารับการอบรม ได้รับการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติตามหลักสูตรฯ และมีการทำแบบประเมินความพึงพอใจ ดังนี้

วันที่ 9 ตุลาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 3 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อและผลการประเมินความพึงพอใจ ดังต่อไปนี้

1. การสร้างสัมพันธภาพภายในตนเองกับผู้อื่น (Internal making contact)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 20 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 20 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1. ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	40%	60%			
2. ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	60%	35%	5%		
3. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้ หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	55%	45%			
4. ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	45%	50%	5%		
5. รูปแบบหรือลักษณะของการอบรม มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	35%	55%	10%		
6. หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	45%	40%	15%		
7. ท่านคิดว่าการอบรมการสร้างสัมพันธภาพภายในตนเองกับผู้อื่น (Internal making contact) นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	40%	55%	5%		

2. การตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและวิชาชีพ (Setting personal and professional goal)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 20 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 20 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1.ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	45%	50%		5%	
2.ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	55%	40%		5%	
3.ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	55%	50%		5%	
4.ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	45%	50%	5%		
5.รูปแบบหรือลักษณะของการอบรม มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	40%	50%	10%		
6.หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	40%	40%	20%		
7.ท่านคิดว่าการอบรมการตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและวิชาชีพ(Setting personal and professional goal) นั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์	55%	40%	5%		

3. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับครอบครัวและครอบครัวบำบัด

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 20 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 20 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1. ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	40%	55%		5%	
2. ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	55%	35%	5%	5%	
3. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	50%	45%		5%	
4. ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	40%	55%		5%	
5. รูปแบบหรือลักษณะของการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	35%	55%	10%		
6. หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	35%	50%	15%		
7. ท่านคิดว่าการอบรมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับครอบครัวและครอบครัวบำบัดนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	55%	40%	5%		

วันที่ 10 ตุลาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 3 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อและผลการประเมินความพึงพอใจ ดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อในการบำบัดแบบแซทเทียร์ (Satir's therapeutic beliefs)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 20 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 20 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1. ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	35%	55%	10%		
2. ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	45%	50%	5%		
3. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	40%	55%	5%		
4. ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	45%	45%	10%		
5. รูปแบบหรือลักษณะของการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	35%	45%	20%		
6. หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	30%	45%	25%		
7. ท่านคิดว่าการอบรมความเชื่อในการบำบัดแบบแซทเทียร์ (Satir's therapeutic beliefs) นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	35%	55%	10%		

2. การสำรวจแผนที่ครอบครัว (Family map)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 20 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 20 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1. ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	35%	55%	10%		
2. ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	35%	60%	5%		
3. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	40%	50%	10%		
4. ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	40%	55%	5%		
5. รูปแบบหรือลักษณะของการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	30%	50%	20%		
6. หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	25%	50%	25%		
7. ท่านคิดว่าการอบรมการสำรวจแผนที่ครอบครัว (Family map) นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	35%	60%	5%		

3. การเข้าใจคนตามแนวคิดของแซทเทียร์เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งของบุคคล (Personal iceberg)
 มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 19 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 19 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1. ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	31.6%	63.2%	5.3%		
2. ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	31.6%	63.2%	5.3%		
3. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	31.6%	52.6%	15.8%		
4. ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	36.8%	42.1%	21.1%		
5. รูปแบบหรือลักษณะของการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	21.1%	52.6%	26.3%		
6. หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	15.8%	47.4%	36.8%		
7. ท่านคิดว่าการอบรมการเข้าใจคนตามแนวคิดของแซทเทียร์เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งของบุคคล (Personal iceberg) นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	26.3%	57.9%	15.8%		

วันที่ 17 ตุลาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 2 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อและผลการประเมินความพึงพอใจ ดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายในการบำบัดตามแนวคิดแซทเทียร์ (The therapeutic goal of the Satir model)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 18 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 18 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1.ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	22.2%	55.6%	11.1%	11.1%	
2.ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	33.3%	50%	1%	11.1%	
3.ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	38.9%	50%		11.1%	
4.ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	33.2%	55.6%		11.1%	
5.รูปแบบหรือลักษณะของการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	27.8%	38.9%	22.2%	11.1%	
6.หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	38.9%	44.4%	11.1%	5.6%	
7.ท่านคิดว่าการอบรมการเป้าหมายในการบำบัดตามแนวคิดแซทเทียร์ (The therapeutic goal of the Satir model) นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	44.4%	55.6%			

2. องค์ประกอบสำคัญ 5 ประการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 18 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 18 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1.ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	38.9%	38.9%	11.1%	11.1%	
2.ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	38.9%	61.1%			
3.ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	44.4%	44.4%		11.2%	
4.ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	44.4%	44.4%	11.2%		
5.รูปแบบหรือลักษณะของการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	44.4%	44.4%	5.6%	5.6%	
6.หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	50%	38.9%	11.1%		
7.ท่านคิดว่าการอบรมองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	44.4%	44.4%	11.2%		

วันที่ 19 ตุลาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 2 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อและผลการประเมินความพึงพอใจ ดังต่อไปนี้

1. การใช้คำถามเพื่อการสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (Using process question to explore iceberg)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 18 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 18 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1. ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	27.6%	72.4%			
2. ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	44.4%	55.6%			
3. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	38.9%	61.1%			
4. ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	38.9%	61.1%			
5. รูปแบบหรือลักษณะของการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	27.8%	66.7%	5.6%		
6. หัวข้อนี้ มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	27.8%	55.6%	11.1%	5.6%	
7. ท่านคิดว่าการอบรมการใช้คำถามเพื่อการสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (Using process question to explore iceberg) นั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์	55.6%	38.9%	5.6%		

2. สมาธิเพื่อการบำบัด (Meditation)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 18 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 18 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1. ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	35.3%	58.8%	5.9%		
2. ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	41.2%	58.8%			
3. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	29.4%	70.6%			
4. ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	23.5%	70.6%	5.9%		
5. รูปแบบหรือลักษณะของการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	29.4%	64.7%	5.9%		
6. หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	23.5%	70.6%	5.9%		
7. ท่านคิดว่าการอบรมสมาธิเพื่อการบำบัด (Meditation) นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	29.4%	70.6%			

วันที่ 20 ตุลาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 2 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อและผลการประเมินความพึงพอใจ ดังต่อไปนี้

1. ระยะของการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดแซทเทียร์ (Stages of change)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 16 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 16 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1.ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	12.5%	68.8%	18.8%		
2.ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	12.3%	81.4%	6.3%		
3.ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	25%	62.5%	12.5%		
4.ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	18.7%	75%	6.3%		
5.รูปแบบหรือลักษณะของการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	25%	68.8%	6.3%		
6.หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	18.8%	50%	18.8%	12.5%	
7.ท่านคิดว่าการอบรมระยะของการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดแซทเทียร์ (Stages of change) นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	18.8%	50%	18.8%	12.5%	

2. การวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case study analyses)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 16 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 16 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1.ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	12.5%	81.3%	6.3%		
2.ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	25%	75%			
3.ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	18.8%	81.3%			
4.ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	18.8%	81.3%			
5.รูปแบบหรือลักษณะของการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	18.8%	68.8%	12.5%		
6.หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	18.8%	56.3%	25%		
7.ท่านคิดว่าการอบรมการวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case study analyses) นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	18.8%	81.3%			

สรุปการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัด
สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ระยะที่ 2
ณ โรงแรมเบสท์เวสเทิร์นพลัสแวนด้าแกรนด์ ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลคลองเกลือ
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในวันที่ 16-17 พฤศจิกายน 2566

วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566 มีการอบรมจำนวน 3 หัวข้อ รวม 7 ชั่วโมง 30 นาที ประกอบด้วย หัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. การรับมือของบุคคลเมื่อเผชิญกับภาวะต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอด (Coping stances) และการใช้พฤติกรรมการปรับตัวของบุคคลช่วยในการบำบัด (Using stances to make contact)
2. ขั้นตอนการทำ Therapy
3. การปั้นภาพ (Sculpting)

วันที่ 17 พฤศจิกายน 2566 มีการอบรมจำนวน 2 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. การบำบัดส่วนต่าง ๆ ภายในจิตใจตามแนวเซทเทียร์ (Internal parts party of Satir model)
2. สาธิตการทำครอบครัวบำบัด

การอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ระยะที่ 2 ระยะเวลา 2 วัน จำนวน 5 หัวข้อ มีนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วม การอบรม จำนวน 19 คน การอบรม ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ผู้เข้ารับการอบรม ได้รับการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติตามหลักสูตร ๆ และมีการทำแบบประเมินความพึงพอใจ ดังนี้

วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566 มีการอบรมจำนวน 3 หัวข้อ รวม 7 ชั่วโมง 30 นาที ประกอบด้วยหัวข้อ และผลการประเมินความพึงพอใจ ดังต่อไปนี้

1. การรับมือของบุคคลเมื่อเผชิญกับภาวะต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอด (Coping stances) และการใช้ พฤติกรรมการปรับตัวของบุคคลช่วยในการบำบัด (Using stances to make contact)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวนทั้งหมด 19 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจทั้งหมด 19 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
1.ท่านได้เรียนรู้และเข้าใจครอบครัว บำบัดมากขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ	21.1%	57.9%	21.1%		
2.การฝึกปฏิบัตินี้ช่วยให้ท่านรู้สึกมั่นใจ มากขึ้นในการทำครอบครัวบำบัดแก่เด็ก และเยาวชน	26.3%	52.6%	21.1%		
3.ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการ อบรมมาใช้ในการฝึกปฏิบัติแก่เด็กและ เยาวชนเป็นอย่างดี	21.1%	42.1%	36.8%		
4.แบบรายงานต่างๆ สำหรับการฝึกปฏิบัติ ช่วยให้ท่านเรียนรู้การทำครอบครัวบำบัด แก่เด็กและเยาวชนได้ชัดเจนมากขึ้น	26.3%	47.4%	26.3%		
5.ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติมีความ เหมาะสม	21.1%	47.4%	31.6%		
6.ท่านคิดว่าครอบครัวบำบัดนี้จะเป็น เครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติงานด้าน ครอบครัวของนักสังคมสงเคราะห์	31.6%	42.1%	26.3%		
7.ท่านคิดว่าจำเป็นต้องมีการฝึกปฏิบัติ และมีผู้ให้คำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อให้ สามารถทำครอบครัวบำบัดได้อย่างมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	36.8%	42.1%	21.1%		

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
8.ท่านคิดว่านักสังคมสงเคราะห์สังกัด กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องครอบครัว บำบัดเพื่องานด้านครอบครัวจะได้ถูก พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น	31.6%	31.6%	36.8%		
9.โดยรวมแล้ว ท่านพอใจในการเข้าร่วม อบรมนี้	31.6%	36.8%	31.6%		

2. ขั้นตอนการทำ Therapy

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 19 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 19 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
1.ท่านได้เรียนรู้และเข้าใจครอบครัว บำบัดมากขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ	47.4%	31.6%	21.1%		
2.การฝึกปฏิบัตินี้ช่วยให้ท่านรู้สึกมั่นใจ มากขึ้นในการทำครอบครัวบำบัดแก่เด็ก และเยาวชน	42.1%	47.4%	10.5%		
3.ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการ อบรมมาใช้ในการฝึกปฏิบัติแก่เด็กและ เยาวชนเป็นอย่างดี	36.8%	52.6%	10.5%		
4.แบบรายงานต่าง ๆ สำหรับการ ฝึกปฏิบัติช่วยให้ท่านเรียนรู้การทำ ครอบครัวบำบัดแก่เด็กและเยาวชนได้ ชัดเจนมากขึ้น	47.4%	36.8%	15.8%		

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
5.ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสม	42.1%	47.4%	10.5%		
6.ท่านคิดว่าครอบครัวบำบัดนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติงานด้านครอบครัวของนักสังคมสงเคราะห์	57.9%	36.8%	5.3%		
7.ท่านคิดว่าจำเป็นต้องมีการฝึกปฏิบัติและมีผู้ให้คำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถทำครอบครัวบำบัดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	57.9%	31.6%	10.5%		
8.ท่านคิดว่านักสังคมสงเคราะห์สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องครอบครัวบำบัดเพื่องานด้านครอบครัวจะได้ถูกพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น	63.2%	31.6%	5.3%		
9.โดยรวมแล้ว ท่านพอใจในการเข้าร่วมอบรมนี้	52.6%	42.1%	5.3%		

3. การปั้นภาพ (Sculpting)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 19 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 19 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
1.ท่านได้เรียนรู้และเข้าใจครอบครัวบำบัดมากขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ	42.1%	52.6%	5.3%		
2.การฝึกปฏิบัตินี้ช่วยให้ท่านรู้สึกมั่นใจมากขึ้นในการทำครอบครัวบำบัดแก่เด็กและเยาวชน	52.6%	47.4%			

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
3.ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาใช้ในการฝึกปฏิบัติแก่เด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี	63.2%	36.8%			
4.แบบรายงานต่าง ๆ สำหรับการฝึกปฏิบัติช่วยให้ท่านเรียนรู้การทำการครอบครัวบำบัดแก่เด็กและเยาวชนได้ชัดเจนมากขึ้น	31.6%	63.2%	5.3%		
5.ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสม	26.3%	73.7%			
6.ท่านคิดว่าครอบครัวบำบัดนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติงานด้านครอบครัวของนักสังคมสงเคราะห์	31.6%	68.4%			
7.ท่านคิดว่าจำเป็นต้องมีการฝึกปฏิบัติและมีผู้ให้คำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถทำการครอบครัวบำบัดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	31.6%	68.4%			
8.ท่านคิดว่านักสังคมสงเคราะห์สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องครอบครัวบำบัดเพื่องานด้านครอบครัวจะได้ถูกพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น	36.8%	63.2%			
9.โดยรวมแล้ว ท่านพอใจในการเข้าร่วมอบรมนี้	31.6%	68.4%			

วันที่ 17 พฤศจิกายน 2566 มีการอบรมจำนวน 2 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อและผลการประเมินความพึงพอใจ ดังต่อไปนี้

1. การบำบัดส่วนต่าง ๆ ภายในจิตใจตามแนวแซทเทียร์ (Internal parts party of Satir model)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 19 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 19 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1.ท่านได้เรียนรู้และเข้าใจครอบครัวบำบัดมากขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ	52.6%	47.4%			
2.การฝึกปฏิบัตินี้ช่วยให้ท่านรู้สึกมั่นใจมากขึ้นในการทำครอบครัวบำบัดแก่เด็กและเยาวชน	47.4%	52.6%			
3.ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาใช้ในการฝึกปฏิบัติแก่เด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี	57.9%	42.1%			
4.แบบรายงานต่าง ๆ สำหรับการฝึกปฏิบัติช่วยให้ท่านเรียนรู้การทำครอบครัวบำบัดแก่เด็กและเยาวชนได้ชัดเจนมากขึ้น	47.4%	52.6%			
5.ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสม	31.6%	57.9%	10.5%		
6.ท่านคิดว่าครอบครัวบำบัดนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติงานด้านครอบครัวของนักสังคมสงเคราะห์	42.1%	52.6%	5.3%		
7.ท่านคิดว่าจำเป็นต้องมีการฝึกปฏิบัติและมีผู้ให้คำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถทำครอบครัวบำบัดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	42.1%	52.6%	5.3%		
8.ท่านคิดว่านักสังคมสงเคราะห์สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	47.9%	36.8%	5.3%		

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
ควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ครอบครัวบำบัดเพื่องานด้านครอบครัว จะได้ถูกพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น					
9.โดยรวมแล้ว ท่านพอใจในการเข้าร่วม อบรมนี้	63.8%	31.6%	5.3%		

2. สาธิตการทำครอบครัวบำบัด

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 19 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 19 คน

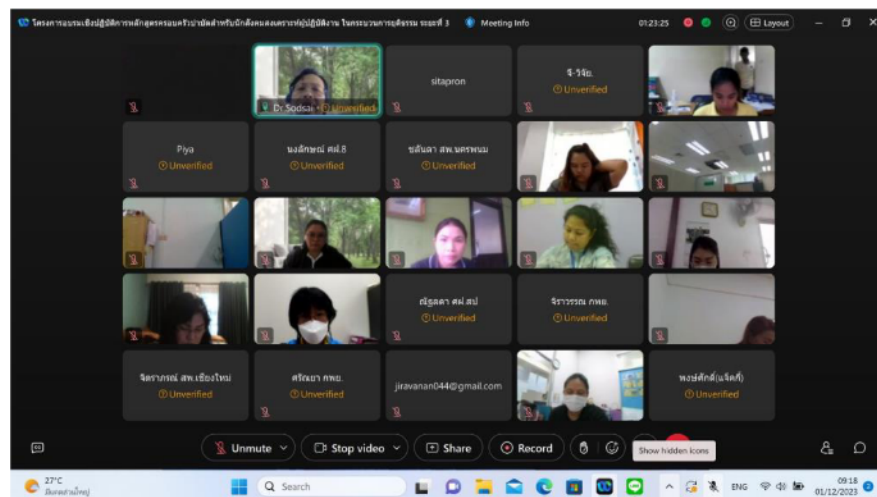
หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
1.ท่านได้เรียนรู้และเข้าใจครอบครัว บำบัดมากขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ	47.4%	47.4%	5.3%		
2.การฝึกปฏิบัตินี้ช่วยให้ท่านรู้สึกมั่นใจ มากขึ้นในการทำครอบครัวบำบัดแก่เด็ก และเยาวชน	47.4%	47.4%	5.3%		
3.ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการ อบรมมาใช้ในการฝึกปฏิบัติแก่เด็กและ เยาวชนเป็นอย่างดี	36.8%	57.9%	5.3%		
4.แบบรายงานต่าง ๆ สำหรับการฝึก ปฏิบัติช่วยให้ท่านเรียนรู้การทำ ครอบครัวบำบัดแก่เด็กและเยาวชน ได้ชัดเจนมากขึ้น	26.3%	68.4%	5.3%		
5.ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติมีความ เหมาะสม	31.6%	36.8%	31.6%		

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปานกลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
6.ท่านคิดว่าครอบครัวบำบัดนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติงานด้านครอบครัวของนักสังคมสงเคราะห์	36.8%	47.4%	15.8%		
7.ท่านคิดว่าจำเป็นต้องมีการฝึกปฏิบัติและมีผู้ให้คำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถทำครอบครัวบำบัดได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	26.3%	63.2%	10.5%		
8.ท่านคิดว่านักสังคมสงเคราะห์สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องครอบครัวบำบัดเพื่องานด้านครอบครัวจะได้ถูกพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น	42.1%	52.6%	5.3%		
9.โดยรวมแล้ว ท่านพอใจในการเข้าร่วมอบรมนี้	42.1%	47.4%	10.5%		

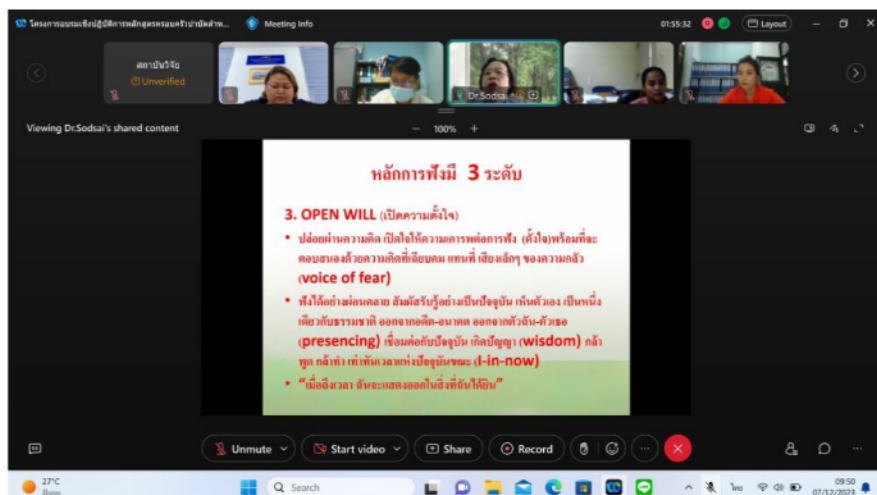
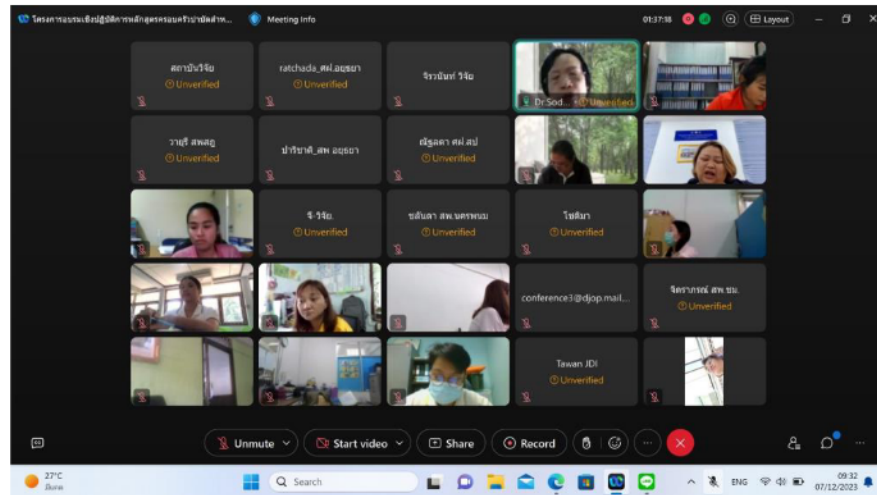
สรุปการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัด
สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ระยะที่ 3
รูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Webex วันที่ 1, 7 และ 8 ธันวาคม 2566

วันที่ 1 ธันวาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 4 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. การบำบัดแบบ Self mandala
2. กฎของครอบครัว (Family-rules)
3. ประเมินผลเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายวิชาชีพ
4. การจัดการเรื่องค้างคาใจ (Unfinished-business)

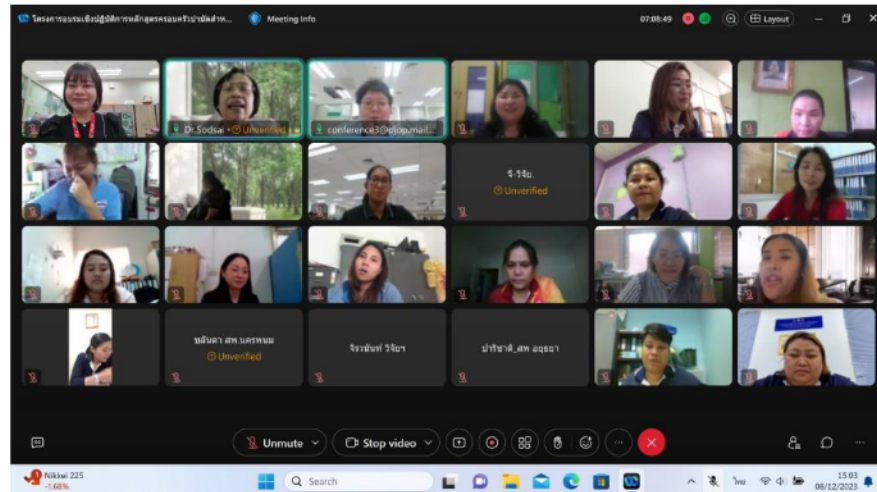

วันที่ 7 ธันวาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 1 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ได้แก่หัวข้อ เทคนิคทักษะ
การทำครอบครัวบำบัด

วันที่ 8 ธันวาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 1 หัวข้อ รวม 4 ชั่วโมง 30 นาที ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

1. สื่อภาษารักในครอบครัว
2. การเพิ่มคุณค่าในตนเอง

การอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงาน ในกระบวนการยุติธรรม ระยะที่ 1 ระยะเวลา 5 วัน จำนวน 12 หัวข้อ นั้น มีนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมการอบรม ในวันที่ 1 ธันวาคม 2566 จำนวน 17 คน ส่วนวันที่ 7 และ 8 ธันวาคม 2566 มีนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมการอบรม ทั้งหมด 20 คน การอบรม ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ผู้เข้ารับการอบรม ได้รับการฝึกอบรม และฝึกปฏิบัติตามหลักสูตรฯ และมีการทำแบบประเมินความพึงพอใจ ดังนี้

วันที่ 1 ธันวาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 4 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อ และผลการประเมินความพึงพอใจ ดังต่อไปนี้

1. การบำบัดแบบ Self mandala

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวนทั้งหมด 17 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจทั้งหมด 17 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1. ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	52.9%	29.4%	17.6%		
2. ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	64.7%	29.4%	5.9%		
3. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	52.9%	47.1%			
4. ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	47.1%	47.1%	5.9%		
5. รูปแบบหรือลักษณะของการอบรม มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	41.2%	52.9%	5.9%		
6. หัวข้อนี้ มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	35.3%	58.8%	5.9%		
7. ท่านคิดว่าการอบรมการบำบัดแบบ Self mandala นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	41.2%	58.8%			

2. กฎของครอบครัว (Family-rules)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวนทั้งหมด 17 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจทั้งหมด 17 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1. ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	52.9%	47.1%			
2. ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	76.5%	23.5%			
3. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	70.6%	29.4%			
4. ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	58.8%	41.2%			
5. รูปแบบหรือลักษณะของการอบรม มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	64.7%	29.4%	5.9%		
6. หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	52.9%	41.2%	5.6%		
7. ท่านคิดว่าการอบรมการกฎหมายของครอบครัว (Family-rules) นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	52.9%	47.1%			

3. ประเมินผลเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายวิชาชีพ

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวนทั้งหมด 17 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจทั้งหมด 17 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1.ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	47.1%	52.9%			
2.ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	58.8%	41.2%			
3.ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	52.9%	47.1%			
4.ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	52.9%	47.1%			
5.รูปแบบหรือลักษณะของการอบรม มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	52.9%	47.1%			
6.หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	52.9%	47.1%			
7.ท่านคิดว่าการอบรมการประเมินผลเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายวิชาชีพ นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	58.8%	41.2%			

4. การจัดการเรื่องค้างคาใจ (Unfinished-business)

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวนทั้งหมด 17 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจทั้งหมด 17 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1.ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	82.4%	11.8%	5.9%		
2.ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	88.2%	11.8%			
3.ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	82.4%	17.6%			
4.ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	82.4%	17.6%			
5.รูปแบบหรือลักษณะของการอบรม มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	88.2%	11.8%			
6.หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	88.2%	11.8%			
7.ท่านคิดว่าการอบรมการจัดการเรื่องค้างคาใจ (Unfinished-business) นั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์	88.2%	5.9%	5.9%		

วันที่ 7 ธันวาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 1 หัวข้อ รวม 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยหัวข้อ และผลการประเมินความพึงพอใจ ดังต่อไปนี้

1. เทคนิคทักษะการทำครอบครัวบำบัด

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวนทั้งหมด 20 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจทั้งหมด 20 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1.ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	45%	25%	30%		
2.ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	45%	25%	30%		
3.ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	55%	15%	30%		
4.ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	60%	5%	35%		
5.รูปแบบหรือลักษณะของการอบรม มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	35%	40%	25%		
6.หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	40%	20%	40%		
7.ท่านคิดว่าการอบรมเทคนิคทักษะการทำครอบครัวบำบัด นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	50%	30%	20%		

วันที่ 8 ธันวาคม 2566 มีการอบรมจำนวน 1 หัวข้อ รวม 4 ชั่วโมง 30 นาที ประกอบด้วยหัวข้อ และผลการประเมินความพึงพอใจ ดังต่อไปนี้

1. สื่อภาษารักในครอบครัว

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวนทั้งหมด 20 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจทั้งหมด 20 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1.ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	40%	45%	15%		
2.ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	55%	30%	15%		
3.ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้หรือปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	55%	30%	15%		
4.ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	60%	25%	15%		
5.รูปแบบหรือลักษณะของการอบรม มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	40%	35%	25%		
6.หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	40%	40%	15%	5%	
7.ท่านคิดว่าการอบรมการสื่อภาษารักในครอบครัว นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	50%	35%	15%		

2. การเพิ่มคุณค่าในตนเอง

มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวนทั้งหมด 20 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจทั้งหมด 20 คน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1. ท่านเข้าใจเนื้อหาและความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้	60%	25%	15%		
2. ท่านได้รับประโยชน์หรือได้รับความรู้จากการอบรมหัวข้อนี้	70%	25%	5%		
3. ท่านคิดว่าท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหัวข้อนี้ไปใช้ หรือ ปรับใช้ ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้	60%	35%	5%		
4. ท่านคิดว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมหัวข้อนี้ช่วยให้ท่านทำงานด้านครอบครัวได้ดีหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น	70%	20%	10%		
5. รูปแบบหรือลักษณะของการอบรม มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหัวข้อนี้	50%	35%	15%		
6. หัวข้อนี้มีระยะเวลาการอบรมที่เหมาะสม	55%	20%	25%		
7. ท่านคิดว่าการอบรมการเพิ่มคุณค่าในตนเอง นั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์	70%	15%	15%		

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ และข้อเสนอแนะจากการทำแบบประเมินฯ ของผู้เข้ารับการอบรมทั้ง 3 ระยะ สรุปได้ดังนี้

การอบรมเชิงปฏิบัติการทั้ง 3 ระยะนี้ ทำให้ได้ทบทวนความรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้เท่าทันต่อสถานการณ์ ลักษณะปัญหาครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมได้ วิทยากรมีการยกตัวอย่างประกอบการอธิบายในแต่ละหัวข้อ ทำให้เห็นภาพและเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้นสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพต่อการทำงานในบทบาทนักสังคมสงเคราะห์ได้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้เข้ารับการอบรมมีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มระยะเวลาในการอบรมหัวข้อระยะของการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดแซทเทียร์ (Stages of change) และหัวข้อการวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case study analyses) ให้มากขึ้น เพราะรู้สึกว่าได้เรียนรู้น้อยไป ในส่วนของหัวข้อเทคนิคทักษะการทำครอบครัวบำบัด และหัวข้อสื่อสารรักในครอบครัวนั้น มีข้อเสนอแนะว่าควรจัดอบรมในรูปแบบพบกัน เพราะจะทำให้เกิดการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริงได้ดีกว่า

**การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินผลโครงการและปรับปรุงหลักสูตร
และคู่มือครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม
วันพุธที่ 24 มกราคม 2567**

ผู้เข้าร่วมการประชุม

คณะทำงาน

1. นางสาวโชติมา สุรฤทธิธรรม	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน
ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาสถาบันวิจัยและพัฒนา
2. นางสาวฉัตรทิพย์ ศิลากุล	หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบงานสังคมสงเคราะห์
3. นายอภิชาติ ภูพานิช	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
4. นางกนกรัตน์ เนตรเพ็ง	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
5. นางสาวมธุรส วงศ์ชัย	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
6. นายตะวัน ทศนาจรัสกุล	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
7. นางสาวฉันทมัย ย่องล้ำ	นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติการ
8. นางสาวณัฏฐ์นิชา สมุทรลอยวน	นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติการ
9. นายปิยะ แสงระยับ	นักสังคมสงเคราะห์
10. นางสาวจิราวรรณ ภูสีฤทธิ์	นักสังคมสงเคราะห์
11. นางสาวจันทิมาพร กุณนาราช	นักสังคมสงเคราะห์
12. นางสาวจิรนนท์ บานแย้ม	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
13. นางสาวจิรวรรณ ศรีแก้ววรรณ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

ส่วนกลาง (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน)

1. นางสาวไตรพร ชีวโคภิชฐ	นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการพิเศษ
2. นางสาวสุภาภรณ์ ผลบุญ	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ
3. นายธนกร สุขผล	นักจิตวิทยา
4. นางสาวอรอุยา ปฐมสกุล	นักวิเทศสัมพันธ์

ส่วนภูมิภาค

1. นางสาวรุ่ง ฉาฉ่ำ	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
2. นางนุชนาฏ ทองหัวเตย	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
3. นางนงลักษณ์ สุวิเชียร	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ

4. นางอรอุษา คล่องพานิชย์	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
5. นางสาวบุษบา ยาคี	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
6. นางสาวจิตราภรณ์ ชิตชม	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
7. นางสาววรรณกานต์ แพทย์สิทธิ์	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
8. นางสาวปาริชาติ ผลกุศล	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
9. นายพงษ์ศักดิ์ อิสลามชาติไทย	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
10. นางจันทิกานต์ เจ๊ะนะ	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
11. นางสาวธัญพัฒน์ สงพรหมณ์	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
12. นางสาวหทัยรัตน์ ปิติ	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
13. นางสาววายุรี เดชาศักดิ์	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
14. นางชลันดา บันลือ	นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติการ
15. นางสาวณัฐฐานิษฐ์ ไชยศิริ	นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติการ
16. นางสาวปกิตตา ปาระพิมพ์	นักสังคมสงเคราะห์
17. นางสาวรัชดาภรณ์ กล้าหาญ	นักสังคมสงเคราะห์
18. นางสาวณัฐธิดา พวงสมบัติ	นักสังคมสงเคราะห์
19. นางสาวปิยพร พองคำ	นักสังคมสงเคราะห์
20. นางสาวศุภิภาภรณ์ กาญจนสิงหนันท์	นักสังคมสงเคราะห์

หน่วยงานภายนอก

ดร.สดี ไส้ คุ่มทรัพย์อนันต์ อดีตนักสังคมสงเคราะห์เชี่ยวชาญ กรมสุขภาพจิต

ผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

นายยุทธศักดิ์ รุ่งเรืองนรา ผู้อำนวยการกองพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน

เริ่มประชุมเวลา 09.00 นาฬิกา

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินผลโครงการและปรับปรุงหลักสูตรและคู่มือครอบครัวบำบัด สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม วันที่ 24 มกราคม 2567 ได้มีการประชุมเพื่ออภิปรายและให้ข้อเสนอแนะในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. อภิปรายและให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม

โดย ดร.สดี ไส้ คุ่มทรัพย์อนันต์ อดีตนักสังคมสงเคราะห์เชี่ยวชาญ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้สรุปการอบรมที่ผ่านมา มีการจัดอบรมทั้งในรูปแบบออนไลน์และรูปแบบพบกัน ทั้งหมด 3 ระยะ มีผู้เข้ารับการอบรมเป็นนักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 20 คน ผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมดได้ผ่านเกณฑ์ตามที่โครงการกำหนด

2. อภิปรายและให้ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดฯ มีประเด็น ดังนี้

2.1 ระยะเวลาและรูปแบบในการอบรมแต่ละรายวิชามีความเหมาะสมหรือไม่

ผู้เข้ารับการอบรม ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่าระยะเวลาและรูปแบบในการอบรมแต่ละรายวิชามีการใช้ระยะเวลาและรูปแบบในการอบรมที่เหมาะสมแล้ว ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานและในชีวิตประจำวันได้ ยกเว้นหัวข้อการบำบัดแบบ Self mandala ที่มีข้อคิดเห็นว่าการฝึกปฏิบัติและการสาธิตการบำบัดแบบ Self mandala ควรเป็นการอบรมในรูปแบบพบกันมากกว่ารูปแบบออนไลน์ เพราะจะทำให้เข้าใจรายละเอียดและได้ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ได้ครบถ้วนมากขึ้น และหัวข้อการจัดการเรื่องค้างคาใจ (Unfinished-business) ที่มีความเห็นว่าการอบรมทั้งแบบออนไลน์และแบบพบกัน เนื่องจากต้องเรียนรู้จากการบรรยายและฝึกปฏิบัติ จึงเห็นควรเพิ่มรายวิชานี้ในการอบรมรูปแบบพบกัน ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที เพราะการฝึกปฏิบัติในระหว่างการอบรมแบบพบกัน จะทำให้มีประสิทธิภาพมากกว่า ทั้งนี้ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เห็นควรให้มีการเพิ่มระยะเวลาในการอบรมแบบพบกัน จาก 2 วัน เป็น 3 วัน เพราะจะทำให้เห็นตัวอย่างจริงในการฝึกทักษะและเทคนิคต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

2.2 ประโยชน์หรือความรู้ที่ได้รับจากการอบรมหัวข้อต่าง ๆ และการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์

ผู้เข้ารับการอบรมได้มีข้อคิดเห็นจากการอบรมว่าวิทยากรมีการยกตัวอย่างและสาธิตวิธีการบำบัด รวมถึงให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติการบำบัดจริง จึงเกิดการเรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความมั่นใจในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น เช่น ความรู้ที่ได้รับจากหัวข้อการใช้คำถามเพื่อการสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (Using process question to explore iceberg) ทำให้ทราบถึงเทคนิคและวิธีการในการค้นหาความรู้สึกที่เป็นปัญหาได้โดยละเอียดและทราบหลักในการเข้าไปค้นหาปัญหานั้นได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดความเข้าใจต่อความรู้สึกของตนเองและผู้รับการบำบัด เป็นต้น ซึ่งสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานกับเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้รับการบำบัดได้เป็นอย่างดี ทำให้เด็ก เยาวชน และครอบครัวเกิดความเข้าใจในครอบครัวของตนเองมากขึ้น และเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

2.3 ความเหมาะสมของสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน

ผู้เข้ารับการอบรม ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการอบรมในแต่ละหัวข้อควรเป็นในรูปแบบที่สามารถนำกลับมาทบทวนในภายหลังจากจบหลักสูตรการอบรม ได้ง่าย สามารถนำกลับมาทบทวนและเรียนรู้ได้เมื่อต้องการ และในส่วนเทคนิคต่าง ๆ ที่ต้องฝึกปฏิบัติควรเป็นการอบรมแบบพบกันจะทำให้สามารถฝึกปฏิบัติได้จริงและเห็นภาพมากขึ้น

3. อภิปรายและให้ข้อเสนอแนะต่องานที่ได้รับมอบหมายและการฝึกปฏิบัติมีประเด็น ดังนี้

3.1 ความเหมาะสมของเนื้อหาการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมาย

ผู้เข้ารับการอบรมมีความเห็นว่างานที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ การบ้านทั้ง 2 ครั้ง รวมถึงการฝึกปฏิบัติ ระหว่างการอบรมมีความเหมาะสมต่อหลักสูตรการอบรม มีเนื้อหาที่น่าสนใจและเหมาะสมในการปฏิบัติงาน ด้านสังคมสงเคราะห์

3.2 ระยะเวลาในการส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

ผู้เข้ารับการอบรมได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องของระยะเวลาต่องานที่ได้รับมอบหมายนั้น มีระยะเวลาน้อยเกินไป โดยเฉพาะในการบ้านครั้งที่ 2 ที่กำหนดให้นำความรู้และทักษะไปฝึกปฏิบัติ กับเด็กและเยาวชน เนื่องจากผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีภาระกิจงานในตำแหน่งของตนที่มากอยู่แล้ว อาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดสรรเวลาในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย จึงเสนอให้ควรเพิ่มระยะเวลาให้เหมาะสมขึ้น จากเดิมให้เวลา 2 สัปดาห์ อาจเพิ่มโดยใช้วิธีเฉลี่ยระยะเวลาทั้งหมดที่ผู้เข้ารับการอบรมส่งงานที่ได้รับมอบหมาย จนครบทุกคน

3.3 ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติในแต่ละบทที่มีการแบ่งกลุ่มย่อย

ผู้เข้ารับการอบรมให้ข้อคิดเห็นในเรื่องระยะเวลาของการฝึกปฏิบัติในบางหัวข้อที่มีการแบ่งกลุ่มย่อย ยังไม่เหมาะสมกับเนื้อหาและยังไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับวิทยากร ในบางหัวข้อวิทยากร ให้ความฝึกปฏิบัติมากเกินไป แต่ในบางหัวข้อที่มีกรณีศึกษาต้องใช้เวลาในการอ่าน ส่งผลให้มีระยะเวลา ในการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างหรือฝึกปฏิบัติลดลง จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรให้การฝึกศึกษาแก่ผู้เข้ารับการอบรม ไว้ก่อนการแบ่งกลุ่มย่อย เพื่อให้อ่านและทำความเข้าใจก่อนที่จะมีการฝึกปฏิบัติ และควรจัดสรรระยะเวลา การฝึกปฏิบัติในแต่ละหัวข้อให้เหมาะสมกับเนื้อหามากขึ้นและกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน

4. อภิปรายและให้ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรครอบครัวบำบัด สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติงาน ในกระบวนการยุติธรรม

ข้อเสนอแนะต่อเนื้อหาภายในเล่มหลักสูตรฯ

- คำนำควรเพิ่มเติมความสำคัญของครอบครัว การดำเนินงานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน และเพิ่มผู้จัดทำ
- แก่ไขคุณสมบัติของวิทยากรที่ระบุว่าจำเป็นต้องมีใบประกาศทางด้านแซทเทียร์ได้หรือไม่ มติที่ประชุม เห็นว่าไม่ควรแก้ไข และวิทยากรผู้ช่วยไม่จำเป็นต้องมีใบประกาศทางด้านแซทเทียร์
- ปรับคำว่า CL และ TP ให้เป็นตัวหนา
- ให้ปรับระยะเวลาของหัวข้อการจัดการเรื่องค้างคาใจ (Unfinished-business) เป็น 3 ชั่วโมง โดยตัดเวลาของหัวข้อสื่อสารรักออก 30 นาที
- ในแผนกิจกรรมหัวข้อ การใช้คำถามเพื่อการสำรวจภูเขาน้ำแข็ง (Using process question to explore iceberg) ให้เปลี่ยนเป็น 4.30 ชั่วโมงให้ตรงกับในโครงสร้างหลักสูตร
- หัวข้อเรื่องที่ 7 การสำรวจแผนที่ครอบครัว (Family map) และ ใบความรู้เรื่องการสำรวจ แผนที่ครอบครัว (Family map) ให้แก้ไขคำให้เหมือนกัน คือ อดีตกับปัจจุบัน
- หัวข้อเรื่องที่ 1 ในส่วนของใบความรู้ เรื่อง การสร้างสัมพันธภาพภายใน (Internal making contacts) ให้ตัดคำว่า Inner ออก เหลือแค่คำว่า Wisdom (การมีปัญญาจากภายใน)

- หัวข้อการตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและวิชาชีพ (Setting personal and professional goal) ให้ตัดคำว่าจริยธรรมในการบำบัดออก และแก้ไขในทุกเนื้อหาด้วย
- หัวข้อเรื่องที่ 2 เรื่องการตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและวิชาชีพ ให้ตัดวัตถุประสงค์ที่ 2 ออก
- ใบงาน เรื่อง การตั้งเป้าหมายส่วนบุคคลและวิชาชีพ ขั้นที่ 4 ให้บันทึกเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายวิชาชีพด้วย
- ให้ใช้ตัวเลขไทยหรืออารบิกให้เหมือนกันทั้งหมด
- หากมีภาพประกอบ ให้ดูว่าสัญลักษณ์ต่าง ๆ เคลื่อนหรือไม่ เช่น ลูกศรที่ใช้ในการชี้ภาพ
- กรณีศึกษาคุณแพร์ให้แก้ไขเนื้อหาเป็น ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และทำหน้าที่ช่วยปู่และย่าเย็บผ้าโหลทำงานบ้านและดูแลบุตรบกพร่องทางสติปัญญา สามียายุ 33 ปี การศึกษามัธยมศึกษา 3 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป
- ใบงาน เรื่อง กระบวนการทำครอบครัวบำบัด (Demonstration family therapy) คำว่า elements ให้ใช้ตัว e พิมพ์เล็ก
- จัดไฟล์ภาพให้ตรงตำแหน่ง
- ในตารางหลักสูตร หัวข้อการจัดการเรื่องค้างคาใจ (Unfinished-business) ให้ระบุเวลาเป็น 3 ชั่วโมง เพราะเห็นควรเพิ่มการอบรมรูปแบบพบกันด้วย
- ภาคผนวกครบถ้วนแล้ว แต่ควรเพิ่มหัวข้อในหน้าแบบบันทึกรายงาน

การนำหลักสูตรฯ ไปขยายผล

ภายหลังจากที่เสร็จสิ้นโครงการแล้วจะนำไปติดตามผลในโครงการติดตามและประเมินผลการนำผลการศึกษาวิจัยขององค์กรไปสู่การใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานต่อไป

ข้อค้นพบ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ผู้เข้ารับการอบรมหลายรายให้ข้อคิดเห็นว่าในระหว่างการอบรมได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานอื่นไปด้วย ทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ บางครั้งต้องขาดการอบรมเพราะต้องไปราชการที่อื่น รวมถึงต้องอบรมในสถานที่ทำงานที่มีบุคคลอื่นพูดคุยกันเสียงดัง ทำให้ไม่มีสมาธิในการอบรมเท่าที่ควร

ดังนั้นที่ประชุมจึงมีข้อเสนอว่าหากต้องการให้การอบรมเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนจะต้องเข้าร่วมอย่างครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ การอบรมรูปแบบออนไลน์ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมขาดสมาธิ และมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้ดีเท่าที่ควร ดังนั้นการอบรมในรูปแบบพบกันจึงอาจเป็นทางออกที่ดีและเหมาะสมที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพกว่า

ปิดประชุม เวลา 16.30 นาฬิกา

